

SHAKESPEARE ŽIVI U ŠKOLAMA

PAKET RESURSA ZA NASTAVNIKE

www.shakespearelives.org

#ShakespeareLives

Obrazovni paket *Shakespeare živi* kreirali su zajedničkim snagama British Council i Royal Shakespeare Company povodom 400. godišnjice Shakespeareove smrti koja se obilježava 2016. godine.

Obrazovni paket istražuje Shakespearea kao pisca koji i danas govori u ime svih ljudi i naroda, obrađuje značajna pitanja i teme o ljudskom iskustvu, kao i značenje pojma građanin u 21. stoljeću. Ovaj paket podstiče nastavnike i učenike da se pozabave nekim od pitanja, temi i ideja Shakespeareovih drama, te istraže kako i zašto su one i dan danas relevantne i aktuelne u našim životima, gdje god da živimo.

Shakespeareove drame su odigrane nebrojeno puta otkako su napisane, prije više od 400 godina, a još uvijek ima toliko različitih viđenja Shakespeareovog djela. Svako viđenje naglašava drugačije teme i ideje, a mi se nadamo da ćete uživati istražujući one koje prikazujemo u ovom paketu.

‘

—
0,
—

UČENOSTI, KOJA SI TI DIVOTA!

’

KROĆENJE GOROPADI
PRVI ČIN, DRUGI PRIZOR

Kako koristiti ovaj paket	05
Savjeti za istraživanje Shakespeareovih djela	06
Rukovođenje i vlast Da li se vođa rađa ili postaje?	08
Porodica i međuljudski odnosi Da li roditelji uvijek znaju najbolje?	14
Identitet i jednakost Da li se svi ljudi rađaju jednak?	24
Sudbina i usud Da li ljudi kontrolišu vlastitu budućnost?	34
Pravda i pravila Da li bi bez pravila nastao haos?	44
Uvod u nastavni metod baziran na teatru	52

PARTNERI

© RSC. Photo by Rob Freeman.

4

‘Shakespeare je dramski pisac svjetskog značaja i ovaj paket školskih resursa, koji British Council proizvodi u saradnji s Royal Shakespeare Company, pomoći će mladima u Velikoj Britaniji i inostranstvu da prošire svoje horizonte. Mladi ljudi kroz ovaj novi resurs mogu istraživati vibrantni svijet Shakespeareovih drama i o njima otkriti nove spoznaje kroz teme relevantne i 400 godina nakon što su ova djela napisana.’

Sir Ciarán Devane, generalni direktor, British Council

‘Mi u RSC vjerujemo da Shakespeareovo djelo pripada svima i da predstavlja važan dio naše zajedničke kulturne baštine: baštine kojoj bi svi učenici trebali imati pristup. Nadamo se da će ovaj resurs vašim učenicima omogućiti da istražujući Shakespeareova djela otkriju da su neke od ključnih tema i ideja tih djela relevantne i danas, u našim životima, i da će im pomoći da razviju dublje razumijevanje samih sebe, ljudi oko sebe i svijeta u kojem živimo.’

Gregory Doran, umjetnički direktor, Royal Shakespeare Company

7

BRITISH
COUNCIL

British Council je britanska internacionalna organizacija za obrazovne mogućnosti i odnose u kulturi. Stanovnicima Velike Britanije i drugih zemalja pružamo priliku za sticanje međunarodnog iskustva i širom svijeta gradimo povjerenje među ljudima.

Svrha RSC je kreacija prvakasnih scenskih izvedbi Shakespeareovih djela i prikazivanje tih djela što brojnijoj publici, kako u Stratfordu na rijeci Avon, tako i u Londonu, diljem Velike Britanije i cijelog svijeta. Posebnu pažnju poklanjamo predstavljanju baštine Shakespeareovih djela djeci i mladima, potičući njihov cjeloživotni odnos sa Shakespeareom i pozorišnim izvedbama.

KAKO KORISTITI OVAJ PAKET

Ovaj paket je osmišljen da bi nastavnicima širom svijeta pomogao u oživljavanju Shakespeareovih drama i da se potakne učenje kroz nastavni plan i program. Paket je podijeljen u pet ključnih tema: **Rukovođenje i vlast, Porodica i međuljudski odnosi, Identitet i jednakost, Sudbina i usud i Pravda i pravila.**

U okviru svake tematske sekcije naći ćete širok spektar aktivnosti za učenike u dobi od 7-14 godina. Možete te aktivnosti prilagoditi uzrastu učenika i koristiti ih kao polaznu tačku pojedinih časova ili kao elemente projekta koji obuhvata i druge predmete školskog plana i programa, a koji se može ostvariti u saradnji s partnerskim školama u inostranstvu.

Cijeli paket obuhvata napomene za nastavnike s poticajnim pitanjima, te fokuse učenja, sugestije za aktivnosti i teme za raspravu, odlomke iz drama, poveznice s nastavnim planom i reference na građanske vrijednosti i nazore. Kad koristite odlomke iz drama, prije štampanja možete povećati veličinu slova, da bi učenicima bilo lakše čitati.

Dodatni materijali i odlomci iz drama dostupni su na <https://schoolsonline.britishcouncil.org/classroom-resources/list/shakespeare-lives> gdje možete preuzeti više kopija paketa na engleskom i velškom jeziku.

Mnoge ideje i aktivnosti moguće je obraditi u tradicionalnim postavkama učionica. Za neke aktivnosti može biti potrebno da se stolovi gurnu u stranu ili da se obezbijedi veći prostor, pošto su aktivnosti inspirisane stvarnim probama glumaca i režisera RSC.

Ukoliko niste upoznati s nastavnim metodama baziranim na teatru, ili ih dosad niste koristili pri obradi Shakespeareovih djela, može vam biti korisno preraditi ideje predložene na kraju ovog paketa. Ovaj završni dio se fokusira na **Julija Cezara**, ali mnoge ovdje zacrtane aktivnosti mogu se prilagoditi za upotrebu u drugim dijelovima ovog resursa.

Pokušajte sagledati Shakespeareove drame na više načina. Pogledajte filmsku adaptaciju ili čitate drame u različitim prevodima; koristite bilo koji pristup koji će Shakespearea približiti vašim učenicima. Imajte na umu da je Shakespeare pisao za pozorište – njegova su djela osmišljena za izvedbu na sceni, pred publikom.

Ukoliko ih samo čitamo, možemo propustiti dobar dio njihovog šarma i zanimljivosti. Preporučujemo da ovaj paket podijelite sa svojim partnerskim školama, da ga koristite kao polazište za planiranje časova i da kroz Shakespearea počnete istraživati svijet.

Nakon što isprobate neke od predloženih aktivnosti, možete i svojoj široj zajednici prikazati program inspirisan Shakespeareom, bez obzira da li se radi o predstavi, govoru, učeničkim esejima nastalim tokom obrade pojedinih tema. Razmislite kako biste u ove aktivnosti mogli uključiti i svoje partnerske škole.

Mnoštvo ideja za slavljenje i obradu Shakespeareovih djela u školama i mjesnim zajednicama možete naći na internetskoj stranici RSC: www.rsc.org.uk/education, a među njima i za tu svrhu posebno ustanovljeni set resursa koji će vam pomoći da postavite vlastitu produkciju **Sna Ivanjske noći**.

KLJUČ

Obratite pažnju na ove ikone – njima se ističu ključne informacije. Ikone olakšavaju navigaciju kroz ovaj dokument.

- **Ključna pitanja**
- **Istražite**
- **Napomene**

- **Potrebna nastavna sredstva**
- **Radni listovi za štampanje**

SAVJETI ZA NASTAVNU OBRADU SHAKESPEAROVIH DJELA

Savjete koji slijede RSC nudi na osnovu višegodišnjeg iskustva teatarskih proba i izvedbi. Detaljniji pregled o tome kako se ovi i ostali pristupi mogu koristiti u postavci konkretnih djela možete naći u odjeljku ‘Uvod u nastavni metod baziran na teatru’.

1 UČENICI KAO DETEKTIVI

Dok obrađujete Shakespeareova djela, ohrabrujte učenike da razmišljaju kao detektivi. Sve su indicije već tu, u jeziku, ali se moraju pohvatati malo po malo. U istraživanju indicija učenicima efikasno pomaže čitanje teksta na nekoliko različitih načina. Na primjer, ako od učenika zatražite da scenu čitaju u parovima leđima okrenuti jedan drugom, šapatom, doći će do izražaja

nešto bitno drugačije nego u iščitavanju kad od učenika zatražite da čitaju hodajući i naglašavajući sve riječi koje imaju veze s određenom temom, kao što je porodica, ili moć. Nemojte se bojati da isti odlomak s učenicima pročitate na tri ili četiri različita načina; učenici će svaki put razumjeti nešto novo.

2 ZANIMLJIVE POKRETAČKE AKTIVNOSTI ZA ISTRAŽIVANJE GLAVNIH TEMA

Igre su neizmjerno fleksibilne i mogu se prilagoditi potrebama praktično svakog teksta na kojem radite. Ako, na primjer, igramo igru ‘Ledena kraljica (Crna maca) je’n, dva, tri...’ onaj iza čijih se leđa prikradamo može biti kralj Duncan. Kad se ta osoba okreće, onaj ko se nije ‘zaledio’ i na koga ta osoba pokaže može biti Macbethova savjest

koja glasno izgovara Macbethove misli dok ide prema odajama kralja Duncana. Ledena kraljica (Crna maca) može biti i, na primjer, Prospero, a ostali učenici mogu biti Caliban i, ako uhvaćeni kad se Prospero okreće, izgovarati ‘**Moj je ovaj otok**’.

3 KREIRANJE ŽIVIH SLIK DRAMSKIH LIKOVA

Formirajte manje grupe, od tri do pet učenika, za kreiranje scena koje će cijelom razredu omogućiti da istraži glavne likove. Neka grupe kreiraju žive slike, ili zamrzнуте kadrove, na teme kao što su ‘Kralj i njegovi podanici’, ‘Susret triju vještica’ ili ‘Vojnici se vraćaju iz bitke’. To će vam omogućiti predstavljanje ključnih likova

i situacija još na početku drame. Možete grupama zadati i kreaciju živih slika na osnovu specifičnih stihova, što će vam omogućiti da vidite kako različiti učenici interpretiraju određene stihove, na primjer: ‘junak **Macbeth — on doista zaslужuje to ime**’ ili ‘**dok ga nije rasporio od pupka do čeljusti**’.

4 POSTAVLJAJTE VREMENSKE ROKOVE

Za kreiranje živih slika dajte grupama deset sekundi. Taj rok je dovoljno dug da se zadatak obavi, a dovoljno kratak da budete sigurni da djeci neće biti važno s kim

su u grupi. Pozitivan izazov može biti i dodatni zahtjev da se taj zadatak obavi bez upotrebe riječi pri dogовору.

5 | POTAKNITE UČENIKE DA INTERPRETIRAJU TEKST

Imajte na umu da je svaka predstava mješavina činjenica i tumačenja. U drami **Macbeth**, na primjer, tri žene kažu Macbethu da će on jednog dana biti kralj, ali od vaše interpretacije zavisi kako se one na pozornici pojavljuju, nestaju, kreću i govore.

Učenici na osnovu svog tumačenja mogu praviti izbore u vezi s postavkom, dizajnom i značenjem. Niko ne zna

kako bi trebao izgledati Macbeth, ili kako izgleda duh Banqua. Da li se Banquoov duh uopšte pojavljuje na sceni takođe je pitanje izbora. Ukoliko smatrate da se on treba pojaviti na sceni, publika može vidjeti šta je Macbethu u glavi i može saosjećati s njim; u protivnom publika vidi koliko Macbeth svojim gostima mora djelovati poremećeno.

6 | UKLJUČITE U RAD DRUŠTVENA I HISTORIJSKA SAZNANJA DA BI UČENICI MOGLI SMJESTITI DJELO U KONTEKST STVARNOG SVIJETA

Kada učenici shvate da su, na primjer, mnogi od Shakespeareovih savremenika, dakle njegova engleska publika, istinski vjerovali da vilinska populacija može biti zlurada i da je Ivanđan potencijalno opasno doba godine kad se otvara portal između ljudskog i vilinskog

svijeta, njihov rad na **Macbethu** ili **Snu Ivanske noći** može dobiti novo značenje. Izazov za vas sastoji se u tome da Shakespeareova djela prikažemo na način koji na današnju publiku djeluje podjednako snažno kao i na onu od prije 400 godina.

7 | KORISTITE ORIGINALNI TEKST ALI SE NEMOJTE PLAŠITI REDIGOVANJA

Znamo da djecu intrigira ljestvica i struktura Shakespeareovog jezika i da im ne smeta što ne shvataju baš sve – to je, u stvari, dio šarma. Istraživanje značenja neobičnih riječi i fraza za njih predstavlja uzbudljiv izazov. Ali tekst obrađujte u dijelovima primjerene veličine. Na

primjer, izdvojite desetak redova teksta koji prate narativni luk posebno interesantnog prizora ili solilokvija, omogućite djeci da ih dobro shvate, pa onda uvedite još teksta, ili im otkrijte šta se kasnije događa prelazeći na sljedeći prizor drame.

8 | ZAJEDNO ISTRAŽUJTE JEZIK

Imajte na umu da se engleski urednici često ne slažu oko značenja starijih riječi i izraza, kao i da različiti prevodioci te riječi i izraze različito prevode na isti jezik; u razredu je uvijek zanimljivije krenuti od zvuka takvih riječi i pustiti

učenike da razmisle o mogućem značenju umjesto da odmah pribegnu rješavanju misterija nalazeći značenje u fusnotama.

© RSC. Photo by Rob Freeman.

ČIN

PRVI

RUKOVODENJE

I

VLAST

Da li se vođa rađa ili postaje ?

Ciljevi

Istražiti svojstva snažnog vođstva i djelotvornog govorništva kroz Shakespeareove drame i modernije primjere. Čitati i razgovarati o stihovima, scenama i govorima iz Shakespeareovih drama, a neke od njih i odglumiti.

Veze s nastavnim planom i programom

Engleski jezik, književnost, drama, društvene nauke

Građanske vrijednosti i nazori

Komunikativnost, saradnja, kreativno i kritičko mišljenje.

Nastavna pomagala

Veliki otvoreni prostor za praktični rad, veliki komadi papira, olovke, pristup Internetu, digitalne kamere, kopije odlomaka drama i govor Baraka Obame.

FOKUS UČENJA

Karakteristike rukovođenja, ubjedljivost javnog nastupa i retorika.

Za one koji ovu temu žele detaljnije ispitati, na kraju ovog paketa postoji opširnija obrada teme rukovođenja i vlasti kroz nastavni metod baziran na teatru, a na primjeru drame **Julije Cezar**. Predloženi metod možete koristiti prije, kasnije ili kao dio ove etape rada.

UVOD

Uzmite konkretnе primjere rukovodilaca u vašoj školi, gradu ili zemlji. Koje ih vještine odlikuju kao dobre rukovodiоce? Kako su se našli na vlasti i kako zadržavaju te pozicije?

Predložite učenicima da razmисle o odgovorima na ova pitanja. Pitajte ih da li znaju neke primjere vladara iz prošlosti ili sadašnjosti koji su 'nastali' i onih koji su kao takvi 'rođeni'?

Shakespeareove drame su pune likova koji su ili rođeni kao vladari, ili su vlast izgubili, ili je pokušavaju osvojiti. Kakva su vrsta vođe ovi Shakespeareovi likovi? Šta oni preduzimaju u nastojanju da osvoje ili održe vlast?

– Jednog među njima odredite da bude vođa. Neka ta osoba na glavi nosi krunu i, zavisno od drame koju obrađujete, te učenike zovite 'kralj' ili 'kraljica'.

– Ostalim učenicima recite da se pri susretu s vođom ponašaju onako kako pretpostavljaju da se treba ponašati prema novom vođi. Objasnite im da je ta osoba tek postala vođa te da se stoga ne zna kako će pristupiti rukovođenju. Kako će učenici reagovati na novog vođu?

– Zaustavite kretanje učenika i upitajte novog vođu: Kakvo ti se ponašanje sviđa? Šta ti najviše smeta? Na osnovu tih odgovora ustanovite tri nova 'pravila' za cijeli razred. Ta pravila mogu odraziti to da se novom vođi, na primjer, sviđa kad se ljudi naklanjamju ali ne voli kad se previše smiju i ne želi da mu ljudi prilaze previše blizu ni da ga dodiruju.

– Recite učenicima da se odsad postupa po ovim pravilima, te da shodno njima prilagode ponašanje prema vođi; vi pratite kako se mijenja ponašanje u datom prostoru.

– Ponovite ovu vježbu. Počnite od početka ali za vođu odredite drugog učenika, preporučivši mu da smisli neka pravila koja se razlikuju od prethodnih.

– Diskutujte s učenicima o tome kakav je osjećaj u njima probudilo saznanje da se moraju prilagoditi i promjeniti. Da li im je bilo lako shvatiti šta se sviđa novom vođi? Kako su se osjećali za vrijeme smjene vlasti, u razdoblju između jednog i drugog vođe?

Ova aktivnost predstavlja dobar način za uvođenje pojmove stil rukovođenja i autoritet. U slučaju Shakespeareovih djela **Richard II** ili **Henri IV, Dio I**, na primjer, ovo može biti odličan način da se učenici potaknu na razmišljanje o tome što se događa kada se na dvoru mijenjaju pravila i dvorani se moraju prilagoditi novom vodstvu.

Uvodne scene mnogih Shakespeareovih drama često otkrivaju slična stanja promjene i neizvjesnosti. Ova aktivnost može se prilagoditi i pomjeranjem fokusa na ulogu vladara, na to kakav je osjećaj biti vođa, te dati učenicima uloge vladara različitih karakteristika, što će vam omogućiti uvođenje likova kao što su Oberon i Titania u djelu **San Ivanjske noći** ili Kleopatra u drami **Antonije i Kleopatra**.

AKTIVNOSTI ZA ZAGRIJAVANJE

? KLJUČNA PITANJA

Kako na vas djeluju vođe?

Kako biste se ponašali u prisustvu nekog rukovodioca?

Kako biste pozdravili direktora škole ili predsjednika države da sad uđu u učioniku?

Shakespeareove drame često počinju situacijom u kojoj je normalan poredak stvari poremećen, i gdje se vladari i vođe smjenjuju. To znači da su ostali likovi često prisiljeni da svoje ponašanje promijene vrlo brzo kako bi impresionirali novog vladara i sebe zaštili.

– Pozovite učenike da se slobodno kreću otvorenim prostorom.

ISTRAŽIVANJE GRAĐANSKIH VRIJEDNOSTI – TEME, VJEŠTINE I NAZORI

DETALJNA ANALIZA – RETORIKA

? KLJUČNA PITANJA

Koje su odlike dobrog vođe?

Kako se utjecaji vođe vremenom mijenjaju?

? KLJUČNO PITANJE

Kako vođe koriste jezik da uvjere ljudе da ih slijede?

Retorika je umijeće uvjerljivog izražavanja. Glavna svrha retorike je uvjeriti ljudе da slijede nečije ideje. Djelotvorni vođe često u svojim govorima koriste sljedeće tehnike uvjерavanja:

- Ponavljanje
- Pravilo tri ponavljanja (sve što žele posebno istaći ponavljaju tri puta).
- Pitanja.
- Liste.
- Suprotnosti (ili antiteza).

Prema Aristotelu, tradicionalne kategorije vještine uvjерavanja su: etos, logos, patos.

Etos – je dojam koji slušaoci stiču na osnovu karaktera govornika. Ton govora bi trebao ukazati na vrline i moralne vrijednosti govornika. Vrijedan sam slušanja zato što... sam vrlo ugledan i utjecajan; držim vam pažnju i djelujem kao da znam o čemu govorim.

Logos – podrazumijeva uvjeravanje bazirano na logici i razumu. Argument se dokazuje primjerima i maksimama. Vrijedan sam slušanja zato što... su ovo nepobitne činjenice.

Patos – je uvjeravanje bazirano na emocijama slušalaca. Emocije publike često imaju veze s teškoćama ili naklonošću. Vrijedan sam slušanja zato što... imamo problem i evo kako se taj problem tiče i vas lično. Argumenti koji uključuju patos često koriste metaforu i poređenje da bi publika prema apstraktnom pojmu uspostavila emocionalan odnos.

Organizujte učenike u red na sredini učionice. Pročitajte im spisak nekih postupaka vođa u Shakespeareovim djelima. Učenicima recite da iskorače naprijed ako misle da određeni postupak karakteriše dobrog vođu a zakorače unazad ako misle da taj postupak ukazuje na nesposobnog vođu. Na kraju aktivnosti uporedite pozicije učenika i neke od njih zamolite da objasne svoje odluke.

Macbeth: Ubio kralja da bi on postao novi vladar.

Henri V: Ohrabrio svoje trupe da stupe u bitku i da se bore hrabro.

Henri IV: Oteo krunu od nepravednog i nevoljenog vladara.

Richard II: Koristio novac svojih podanika da bi sebi priušto skupe stvari.

(Ovim primjerima možete dodati razne postupke raznih likova iz drame ili drama koje obrađujete.)

Neka svaka grupa učenika nacrta veliku sliku kojom će pokazati kako po njihovom mišljenju izgleda dobar vođa. Na marginama slike neka napišu koja znanja, vještine i svojstva po njihovom mišljenju treba posjedovati svaki dobar vođa. Da li treba biti dobar organizator, inspirativan govornik ili nemilosrdan vojnik?

Kad sve grupe obave ovaj zadatak, neka uporede svoje rezultate. U čemu se sastoje razlike? Ustanovite koje tri karakterne osobine učenici smatraju najvažnijima za dobrog vođu. Da li se te osobine razlikuju od onih koje odlikuju dobru osobu?

Pogledajte izvedbe inspirativnih govora vođa u Shakespeareovim dramama – na primjer Brutov govor u **drugom prizoru trećeg čina drame Julije Cezar**, i govor Henrika V u **prvom prizoru trećeg čina drame Henri V**.

Neka učenici u ovim odlomcima identificiraju svojstva uvjerljive retorike. Kakav utisak učenici stiču o ovim vođama? Na koji način to isto sugerše jezik?

ANALIZA GOVORA

U istraživanju Shakespeareovog jezika učenicima mogu pomoći i horsko čitanje i interpunkcijsko pomjeranje. Radi se o aktivnostima gdje učenici zajedno glasno čitaju odjeljak hodajući po učionici i mijenjajući pravac kretanja svaki put kad najdu na znak interpunkcije.

Ovako se mogu otvoriti rasprave o stanju svijesti književnog lika. Na primjer, ako učenici često mijenjaju pravac kretanja i izgledaju nemirni, šta to otkriva o vođi? Na stranicama 60 i 61 možete vidjeti kako ove aktivnosti funkcionišu u slučaju drame **Julije Cezar**, ali su one primjenjive i na svaki drugi tekst.

Potaknite učenike da verziju nekog govora koji ste obrađivali napišu na savremenom engleskom ili na svom maternjem jeziku. Da li je efekat isti?

© RSC. Photo by Kwame Lestrade.

PRIMIJENITE ONO ŠTO STE NAUČILI – SVESTRANE AKTIVNOSTI

Dajte učenicima pisani verziju predizbornog govora Baracka Obame u New Hampshireu 2008., i pogledajte s njima snimak tog govora. Pitajte učenike da li u tom govoru mogu identificirati neke od retoričkih svojstava i tehnika ubjeđivanja koje su zapazili u Shakespeareovom jeziku. Zašto je i na koji način ovaj govor uvjerljiv?

Neka učenici ovaj govor uporede s njegovom umjetničkom obradom u kreaciji will.i.am (video je dostupan na YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=jjXyqcx-mYY>).

Kome bi se ova verzija mogla dopasti? Prodiskutujte o tome kako bi se sve političari u 21. stoljeću mogli povezati s mladim ljudima. Da li je retorika bitna i danas?

I NA KRAJU...

? KLJUČNA PITANJA

Vratite se na izvorni izazov: Da li se vođa rađa ili postaje? Raspravljajte o tome s razredom. Da li su promjenili mišljenje?

Kako možete biti dobar vođa u svojoj zajednici? Koje su vam sposobnosti za to potrebne? Možete pogledati film British Councila koji prikazuje partnerstvo škola gdje učenici u svojim školama u Škotskoj i Južnoj Africi donose promjene angažujući se kao mladi vođe: <https://schoolsonline.britishcouncil.org/classroom-resources/commonwealth-class/bbc-films>

Neka učenici koristeći ono što su naučili napišu govor ili planiraju scenarij za muzički video kojim bi ljudi ubjedili na aktivno uključenje u planove za poboljšanje nekog aspekta njihove škole ili zajednice.

AKTIVNOSTI PARTNERSKIH ŠKOLA

- Razmijenite i uporedite portrete vođa nastale u dvije škole. Da li su karakteristike vođa na tim slikama slične ili različite?
- Razmijenite primjere inspirativnih govora vođa iz obje vaše zemlje i iz cijelog svijeta.
- Razmijenite sa svojom partnerskom školom govore, filmove i ideje za ostvarenje djelotvornog rukovođenja.

DODATNA NASTAVNA POMAGALA

Henri V: Treći čin, prvi prizor

Kralj

Još jednom na prodor, mili prijatelji,
Na juriš još jednom, ili prelavite
Zid leševima engleskim. U miru
Čoveku ništa nije priličnije
No tiha skromnost, smernost. Ali kada
Oluja rata u uhu nam jekne,
Budite tigrovi, napnite mišice,
I krvi prizovite; na švećnost masku
Surovog besa stav'te; dajte oku vid
Strahovit, nek strelja k'o bronzana cev;
Neka se obrva nadnese nad njim
Ko stena nad svojim podlokanim tlom
Što pomamno guta rušilačko more.

Stegnite zube, rašir'te nozdrve,
Dišite snažno, zapnite svom snagom!
[...]

Vidim da stojite k'o lovački psi
Na lancu, gotovi da za tren polete.
Divljač je dignuta. Jurišajte hrabro!
"Bog i sveti Đorđe, Henri i Engleska!"

(prevod: Živojin Simić i Trifun Đukić)

© RSC. Photo by Ellie Kurttz.

! PREGLED

U prvom prizoru trećeg čina drame Henri V, mladi kralj Henri okuplja svoje trupe i hrabri ih pred bitku protiv Francuza, za odbranu Engleske.

Julije Cezar Čin 3 Prizor 2

! PREGLED

U drugom prizoru trećeg čina drame Julije Cezar, Brut pokušava uvjeriti masu da je on s razlogom organizovao zavjeru za ubistvo Cezara.

Brut:

Rimljani, zemljaci, prijatelji, čujte moje reči, i čutite da biste mogli čuti. Verujte mi radi moje časti, i imajte na umu da sam častan, da biste mi verovali. Sudite o meni po svojoj mudrosti, a prenите razum svoj da biste što bolje prosudili. Ako u ovom skupu ima ikoga koji je Cezarov mio prijatelj, njemu kažem da Brutova ljubav prema Cezaru nije bila manja od njegove. A ako bi taj prijatelj zapitao zašto je Brut ustao protiv Cezara, moj je odgovor: ne zato što sam manje voleo Cezara, već zato što sam više voleo Rim. Da li biste vi više voleli da je Cezar živ, a vi svi da umrete kao robovi, ili da je Cezar mrtav, a svi vi da živate kao slobodni ljudi? Zato što me je Cezar voleo, ja plačem za njim; zato što je bio srećan, radujem se; zato što je bio hrabar, poštujem ga; ali zato što je bio slavoljubiv, ja sam ga ubio. Evo suze za njegovu ljubav, radost za njegovu sreću, poštovanje za njegovu hrabrost, i smrt za njegovo vlastoljublje. Ko je ovde tako nizak da bi htio biti rob? Ako ga ima, neka kaže, jer njega sam uvredio. Ko je takav varvarin da ne bi htio biti Rimjanin? Ako ga ima, neka kaže, jer njega sam uvredio. Ko je ovde tako podao da ne voli svoju otadžbinu? Ako ga ima, neka se javi, jer njega sam uvredio. Prekidam, da čujem odgovor.

(prevod Živojin Simić i Sima Pandurović)

Zvučne zapise i tekstove dobro poznatih govora možete naći na:

<http://www.theguardian.com/theguardian/series/greatspeeches>

Govor Baracka Obame na predizbornom skupu u New Hampshireu 2008.

Kad god smo bili suočeni s nemogućim izgledima, kad god nam se reklo da nismo spremni ili da ne treba ni pokušati, ili da nešto ne možemo, generacije Amerikanaca odgovaraju jednostavnim kredom koji sažima duh jednog naroda: Da, možemo. Da, možemo. Da, možemo.

To je kredo zapisan u temeljnim dokumentima koji su proglašili sudbinu ove nacije: Da, možemo.

Šaputali su taj kredo robovi i abolicionisti osvjetljavajući stazu prema slobodi kroz najmraćniju noć: Da, možemo.

Pjevali su ga imigranti pomaljajući se sa dalekih obala i pioniri hrleći kroz okrutnu divljinu na zapad: Da, možemo.

To je bio poklič radnika koji su se organizovali, žena koje su posegnule za glasačkim listićem, predsjednika koji je za našu novu granicu odabrao mjesec, i kralja koji nas je odveo navrh planine i pokazao put u obećanu zemlju: Da, možemo, do pravde i jednakosti.

Da, možemo do povoljnijih prilika i prosperiteta. Da, možemo izlječiti ovu naciju. Da, možemo popraviti ovaj svijet. Da, možemo.

I tako, kad sutra kampanja kreće jugu i zapadu, kad saznamo da borba tekstilnih radnika Spartanburga nije tako različita od teškoća s kojima se susreće perač suđa u Las Vegasu, da su nade djevojčice koja pohađa oronulu školu u Dillonu iste kao snovi dječaka koji uči na ulicama Los Angelea, znaćemo se da se u Americi nešto dešava, da nismo razjedinjeni kako to prikazuje politika, da smo mi jedan narod, jedna nacija.

I zajedno ćemo započeti sljedeće veliko poglavje američke priče, s dvije riječi koje će odzvanjati od obale do obale, od jednog do drugog blještavog mora: Da, možemo.

ČIN DRUGI

PORODICA MEĐULJUDSKI ODNOSI

Da li roditelji uvijek najbolje znaju ?

Ciljevi

Razmotriti odnose između roditelja i djece opisane u Shakespeareovim dramama i reakciju moderne publike na te odnose. Razvijati raznolikost stila pisanja kod učenika.

Veze s planom i programom

Engleski jezik, društvene nauke, drama, likovna umjetnost.

Gradanske vrijednosti i nazori

Komunikativnost, saradnja, kreativno mišljenje, razvoj empatije.

Nastavna pomagala

Veliki otvoren prostor za praktične aktivnosti, papir za bilješke, list aktivnosti sa živim slikama, veliki komadi papira, flomasteri, digitalne kamere, kopije teksta odlomaka drame i pristup Internetu.

FOKUS UČENJA

Istraživanje porodičnih odnosa u Shakespeareovim djelima. Pisanje različitim stilovima i upotreba solilokvija.

UVOD

Ljudski odnosi su važna tema mnogih Shakespeareovih djela, a naročito odnosi u okviru porodice.

Porazgovarajte s učenicima o vrstama odnosa prikazanih u djelu koje obrađujete. Da li se radi o odnosima roditelji-dijete, prijateljskim ili romantičnim odnosima? Da li ti odnosi dobro funkcionišu ili su problematični? Koja vrsta odnosa je, po vašem mišljenju, piscima i publici zanimljivija?

© RSC. Photo by Rob Freeman.

AKTIVNOSTI ZA ZAGRIJAVANJE

- Pozovite učenike da se slobodno kreću po otvorenom prostoru.
- Ohrabrite ih da pri tome jedni druge gledaju u oči, smješkaju se i bez upotrebe riječi pokažu da su se prepoznali.
- Recite učenicima da to rade pozdravljajući one pored kojih prođu kao da su:
 - vrlo stari prijatelji.
 - braća i sestre koji se ne vole.
 - porodični prijatelji ili komšije.

Ovo može biti dobar način za uvođenje priče o raznim vrstama međuljudskih odnosa i različitim načinima njihovog fizičkog izražavanja. Predložene opcije se mogu proširiti drugima ili prilagoditi konkretnom tekstu koji obrađujete. S **Hamletom**, na primjer, možete uvesti pojam odnosa majke i sina, a s **Kraljem Learom** – motiv poslušne kćeri.

Potom ohrabrite učenike da radeći u parovima kreiraju **žive slike** prikazujući sljedeće međuljudske odnose:

- Otac prijeti kćeri koja se želi udati za čovjeka koga otac ne odobrava.
- Ljubavnici se tajno sastaju.
- Neko brani svog prijatelja u tuči.
- Otac se odriče svoje kćeri tvrdeći da ga ona ne voli dovoljno.
- Par se svađa oko nevjere jednog od njih.

Pozovite i ostale učenike da pogledaju neke od tih prikaza, osobito ako postoje zajedničke teme ili sličnosti u tumačenjima različitih grupa.

Razgovorajte o onome šta se događa kada između dramskih likova postoji neslaganje. Kako to utječe na njihov odnos? Ova aktivnost se može proširiti i tako što će učenici kreirati zamrzнуте kadrove – ili fotografije – čitave grupe (živih slika) likova. Recite im da dok stvaraju prikaz razmisle o mjestu svakog dramskog lika u tom prikazu, te o tome kako te pozicije mogu ukazati na međusobne odnose likova. Ako želite sagledati odnose unutar određene porodice ili grupe, predložite učenicima profile relevantnih dramskih likova.

ISTRAŽIVANJE GRAĐANSKIH VRIJEDNOSTI – TEME, VJEŠTINE I NAZORI

? KLJUČNO PITANJE

Koje vrste međuljudskih odnosa možete identificirati u svom životu?

Neka učenici nacrtaju mape uma prikazujući odnose sa svim ljudima u svom životu – neka počnu od porodice, a onda uključe prijatelje, ostale učenike, komšije, nastavnike i tako dalje. Raspravljajte o ovim mapama u razredu – koje odnose vaši učenici smatraju najvažnijima?

Koji se izazovi javljaju u važnim međuljudskim odnosima? Da li ste ikada imali bilo kakvih neslaganja ili sukoba s ljudima koji su ključni u vašem životu? Kako ste rješili te sukobe ili neslaganja?

Postavite učenicima istraživačko pitanje ‘Da li roditelji uvijek znaju najbolje?’ Neka učioniku zamisle kao spektar i neka svi koji se slažu s tim da roditelji uvijek znaju najbolje stanu na lijevu stranu, a oni koji se ne slažu neka stanu na desnu. Pozovite nekoliko učenika da objasne svoje pozicioniranje.

Bilo bi dobro razviti diskusiju počevši s tim zašto bi za djecu moglo biti važno da slušaju odrasle. Znate li za neke primjere kad djeca žele raditi nešto što je u suprotnosti sa željama roditelja? Ko je tu u pravu?

Ovu aktivnost možete razviti kroz diskusije po grupama koje će raspraviti sljedeća pitanja:

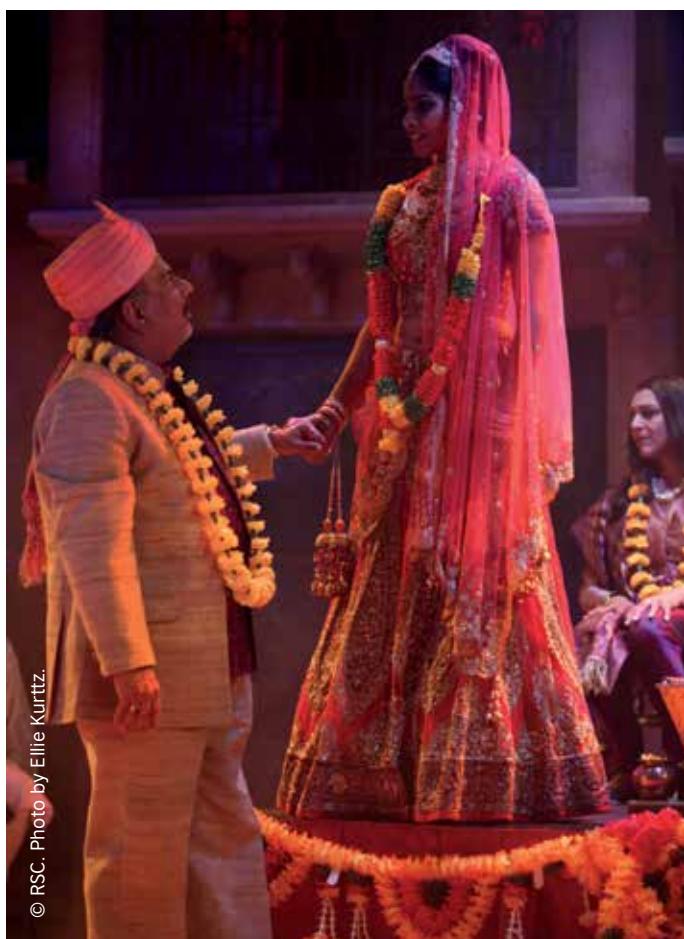
- Kako rješavate sukobe u slučajevima kada imate neka neslaganja?
- Kako efikasna komunikacija može pomoći da sredimo poteškoće i probleme u porodičnim odnosima?

Imajte na umu da su neki učenici potencijalno osjetljivi na ovu vrstu diskusije.

ISTRAŽIVANJE ODNOSA DRAMSKIH LIKOVA

Dramske likove i njihove odnose možete obradivati i uobličavajući tijela kroz kreacije živih slika. Na stranici 58 možete vidjeti izvedbu ove aktivnosti na primjeru Julija Cezara, ali je možete koristiti i na bilo kojem tekstu.

© RSC. Photo by Ellie Kurttz.

DETALJNA ANALIZA – MEĐULJUDSKI ODNOŠI I SOLILOKVIJ

? KLJUČNO PITANJE

Kako Shakespeare u svojim djelima prenosi razmišljanja dramskih likova o njihovim ličnim odnosima i emocijama?

Sukob među roditeljima i djecom česta je tema Shakespeareovih drama. Za razvoj odnosa i uzajamno razumijevanje dramskih likova izuzetno je važan način komunikacije među njima.

Prikažite razredu video iz **petog prizora trećeg čina Romeo i Julije** ili čitajte tekst u grupama od troje.

! KONTEKST

U drami Romeo i Julija, Julija odlučuje da se uda za Romeoa bez znanja svoje porodice koja od nje očekuje da se uda za Parisa.

U ovoj sceni Juljin otac nije svjestan da je ona već udata za Romeoa, i očekuje da će Juliju usrećiti viještu o predstojećem braku s mužem koga joj je on izabralo.

Slično tome, u Snu Ivanske noći, Hermia se želi udati za Lisandra ali njen otac želi da se ona uda Demetriju. Njen otac želi da vojvoda natjera Hermiju da se uda za Demetrija, pa Hermia bježi s Lisandrom.

Pojedini konflikti koji se javljaju u **Romeu i Juliji** i ostalim dramama izazvani su željom likova za slobodom i nezavisnošću, kao i problemima komunikacije – problemima koji su i nama jako dobro poznati. Šta biste savjetovali roditeljima i djeci – likovima u drami koju obrađujete na času?

Podijelite učenicima primjerke **Radnog lista 1** s fotografijama scena iz predstava Shakespeareovih djela u kojima se pojavljuju očevi i kćeri. Recite učenicima da na svakoj slici dodaju oblačiće s govorom i mislima, gdje će svojim riječima iskazati šta bi likovi mogli reći ili misliti.

Organizujte učenike u manje grupe. Podijelite im primjerke solilokvija i rezimea konteksta iz **Romea i Julije** i **Richarda III**. Neka grupe odaberu jednu od ovih drama. Neka tekst pročitaju, prodiskutuju i pribilježe ono što, po njima, misli i osjeća određeni dramski lik, te što će taj lik preuzeti.

Na osnovu toga porazgovarajte s razredom o Shakespeareovoj upotrebi tehnike solilokvija za otkrivanje misli, osjećanja i namjera dramskih likova. Tekst možete podijeliti i na manje cjeline, te učenike pozvati da za svaku od njih naprave prikaz. Ovo učenicima može pomoći da steknu uvid u korištenje stilskih figura, ali i da otkriju osjećaje i mentalna stanja koji leže u podtekstu.

Zadajte svakoj grupi da zajedno rade na stvaranju solilokvija na savremenom jeziku, gdje otac ili dijete iz Shakespeareove drame iznose svoje misli i osjećanja u dатој situaciji, otkrivajući ono što bi željeli reći i učiniti.

SHAKESPEARE ČESTO KORISTI SOLILOKVIJ DA POKAŽE NAJDUBLJE MISLI DRAMSKOG LIKA

Solilokvij je razgovor sa samim sobom, govor kojim se dramski lik ne obraća ni drugim likovima na sceni ni publici, nego otkriva svoje misli. Solilokvij publici obično pomaže da razumije namjere dotičnog lika ali ponekad se koristi i da publiku obmane. Hamletovo ‘Biti ili ne biti’ je vjerovatno najčuveniji početak svih Shakespeareovih solilokvija.

ISTRAŽIVANJE SOLILOKVIJA

U obradi solilokvija kao dijela prizora može vam pomoći aktivnost čitanje šapatom. Na stranici 59 možete vidjeti izvedbu ove aktivnosti na primjeru Julija Cezara, ali se ova aktivnost može koristiti i na bilo kojem tekstu.

PRIMIJENITE ONO ŠTO STE NAUČILI – SVESTRANE AKTIVNOSTI

Neka učenici nastave raditi u grupama i diskutovati o tome kako se u našem vremenu očituju porodične i dileme ličnih odnosa iz drame koju obrađujete. Porazgovarajte o tome gdje bi se to i kako moglo dogoditi, a potom im zadajte da dotičnu scenu prerade u stilu scenarija moderne sapunske opere. Radi inspiracije im možete prikazati i video-isječak iz neke popularne sapunske opere ili nekog drugog televizijskog programa.

Podsetjite ih da dileme međuljudskih odnosa treba smjestiti u modernu porodicu, da u scenarij uključe didaskalije, i da stvaraju scenarij za program koji bi bio emitovan u vrijeme kad TV gleda cijela porodica te da jezik treba prilagoditi toj publici. Na kraju im zadajte da toj sceni daju krajnje dramatičnu završnicu (fabulativna tehnika *cliffhanger* kojim se publika ostavlja u neizvjesnosti). Neka učenici ovu scenu izvedu pred drugim učenicima ili je snimite da je prikažete drugim učenicima.

I NA KRAJU...

- Da li su učenici promijenili mišljenje o početnom provokativnom pitanju? Da li roditelji uvijek znaju najbolje?
- Koje vještine i kvalitete mogu pomoći u održavanju dobrih odnosa s prijateljima i porodicom?
- Istražite zaplet drugih Shakespeareovih drama u kojima likovi imaju problematične odnose s roditeljima. Da li sve završavaju tragično?

AKTIVNOSTI PARTNERSKIH ŠKOLA

- Prenesite mape uma iz prve vježbe u prostor koji dijelite s partnerskom školom i uporedite te karte s njihovima. Razgovarajte o sličnostima i razlikama među tim mapama.
- Razmijenite s partnerskom školom solilokvije, scenarije sapunske opere i njihove izvedbe.

© RSC. Photo by Ellie Kurttz.

Romeo i Julija Treći čin, peti prizor

Julija: O čuj me, oče,
I budi strpljiv - samo jednu riječ -
Na koljenima, evo, ti se molim.
Capuletti: O dođavola, ti djevojčuro,
Nevaljalice neposlušna. Ja ću
Da riječ ti kažem: il ćeš u četvrtak
Na vjenčanje il ako nećeš, nikad
Ne pogledaj mi više u očil
O ne govori, ne odgovaraj,
Ne odvraćaj mi, jer me prsti svrbe! -
O ženo, mi smo skoro smatrali
Za blagoslov, što dao nam je bog
Tek jedno dijete, ali sada vidim,
Da i to nam je jedno odviše
I da smo kletvu u njoj imali.
O bezočnice!
Dojilja: Nek je dobri bog
Blagoslovi! - O gospodaru, to je
Sramota, što je tako grdite!
Capuletti: A zašto, draga gospo mudričino?
Zaveži jezik svoj i brbljaj tamo
S blebetušama! Odlazi!
Dojilja: Pa nisam
Baš ništa rekla, što bi ružno bilo.
Capuletti: O đavo da te nosi!
Dojilja: Pa zar ne sm'jem
Ni riječ da kažem?
Capuletti: Mir! Ne gundaj, ludo!
Govori svoje mudrosti nad zdjelom
Blebetuša, jer tu ih ne treba.

Gospođa Capuletti. Ma odviše si žestok.
Capuletti. Grom i paka!
Ta još ću s uma sići! Danju, noću,
U svaki čas, u radu i u igri,
Sam i u društvu, vazda ja se brinuh,
Da udam nju, a sada, gdje joj nađoh
Gospodina, što plemenit je rodom
I mlad i bogat, krasno odgojen
I prepun sjajnih, štono riječ darova -
I lijep, da ljepšeg muža ne možeš
Poželjeti, pa onda ovo jadno
Pijukalo, ta lutka plačljiva
I blesasta, kad ponudiš joj sreću,
Odgovara: "Ne udajem se još -
Ne mogu ljubit - još sam premlada -
Oprostite mi, molim vas -" Pa dobro,
Al ako nećeš da se udaš, pazi,
Gdje hoćeš, sa mnom nećeš boraviti -
Pa zato pazi, razmisli - ja ne znam
Za šalu. Stavi ruku na srce,
Jer blizu ječetvrtak. Budi moja,
Da mogu svom te prijatelju dati -
Il ako nećeš, idi do bijesa
I prosi, gladuj i umri na cesti,
Jer, kunem ti se, moja više nisi
I nikad ne ćeš blaga mog uživat.
Da, vjeruj mi i promisli, jer ja se
Ne kunem krivo. (Ode)

(prevod: Milan Bogdanović)

! PREGLED

U petom prizoru trećeg čina Romea i Julije, Juliji otac govori da se već te iste sedmice mora udati za Parisa, ali publika zna da je ona već udata za Romea.

NASTAVNA POMAGALA

- Olovke
- Flomasteri

U ove slike dodajte oblačiće i u njih upišite ono što zamišljate da ovi očevi i kćeri misle i govore jedno drugom.

PRIMJERI SOLILOKVIJA

Romeo i Julija Drugi čin, drugi prizor

(Uđe Romeo)

Romeo. Tko nije nikad osjetio rana,
I brazgotini taj se podsmijeva -
Al tiho! Kakva svjetlost prodire
Kroz onaj prozor tamo? To je istok,
A Julija je sunce. - Sunašće,
Izađi sada i udavi mjesec,
Što zavidan je, smućen već i blijed
Od bijesa, što si lјepše ti od njega,
A služiš njemu. Zato nemoj njemu
Da služiš više, kad je zavidan.
Livreja mu je vestalska zelena
I bijela, kakvu tek budale nose
Odbaci je -

(Julija se pojavi na prozoru)

Ah, evo moje gospe
I ljubavi! O, kad bi znala, da je!
Gle, sada zbori, al ne veli ništa!
Što zato? Njeno oko govori
I njemu ja će odgovoriti.
O, drzak sam! Ne govori to meni -
Dvije ponajljepše zvijezde na nebu
U nekom poslu sad odilaze
I mole oči njene, neka sjaju
Na njinoj stazi, dok se ne vrate.

Ej, da su njene oči tamo gore,
A zvijezde tu u glavi njezinoj,
Od sjaja njenih obraza bi zvijezde
Potamnjele ko svijeća od sunca,
A njezine bi oči na nebu
Obasjale sav svemir takvim sjajem,
Te ptice bi ko obdan zapjevale.
Gle, na ruku sad lice naslanja -
Ah, da sam joj rukavica na ruci
I da joj diram lice!

(prevod: Milan Bogdanović)

PREGLED

**U drugom prizoru drugog čina
Romea i Julije, Romeo se uvlači u
kuću Capuletijevih da još jednom
vidi Juliju nakon što ju je te večeri
prvi put ugledao, na balu njenog
oca.**

© RSC. Photo by Ellie Kurttz.

Richard Treći

Prvi čin, prvi prizor

Gloster:

Prometnu zimu našeg ogorčenja
To sunce, Jork, u letu bleska puno;
Oblaci što su grozili nam domu
Sahranjeni su svi sad u dubokim
Nedrima okeana. Čela naša
Optočili su venci pobednički;
Oružje naše, puno brazgotina,
O klinu visi, da o slavi priča;
Uzbune naše surove u vedra
Pretvorile se sastajanja; grozni
Marševi naši preobratili se
U razdragane, burne igranke.
Rat, gnevno smrknut, izgadio bore
Na čelu svome, pa - umesto da se
Na hata svoga oklopljena baca
I dušmanima premrlim u dušu
Ugoni strah - pocupkuje sad čilo
U odajama kakve gospođe
Čarima bludne laute zanesen.
Al' ja, što nisam za šaljakanje
I doskočice skrojen, niti sazdan
Da uspaljenom ogledalcetu
Ulagujem se nekom; ja, što sklepan
Iz kovnica sam ispaо, pa nemam
Ljubavne dostojanstvenosti da se
Šepurim ispred kakve nimfe, koja,
Vrteći sapi, bestidno korača;
Ja, zakinut ovoľko u lepoti
Udova skladnih, ja, kom licemerna
Priroda kad mi lice krojila
Utrapi rog za sveću ko kaišar,

Ja isposlan u ovaj lepi svet
Pre roka, nedonesen, nakazan,
Dograđen jedva upola, i to
Sakato tako, tako neprikladno,
Da psi na mene zalaju kad, čopav,
Prohramljem pokraj njih - no, eto, ja
Nemam u mlako raspevuckana
Vremena ova mirna drugu kakvu
Radost, da vreme utucam, sem to
Da senku svoju promatram na suncu
I da o svojoj unakaženosti
Razbijam glavu. Pa kad nisam kadar
Da što zavredim kao ljubavnik
I ove lepe, obećanja pune
Prigrlim dane, te ih uživam,
Rešen sam da zavredim kao hulja
A da zamrzim tašta zadovoljstva
Sadašnjih dana. Skovao sam plan,
Opasni već su potezi u toku,
Da brata svoga Klarensa i kralja,
Navedem putem dostava i putem
Pijanih proročanstava i snova
Na smrtnu mržnju uzajamnu: Je li
Kralj Edvard pošten i prostodušan
Koľko sam vispren ja i podmukao
I veroloman, biće danas još
Uhapšen Klarens, a za osnov tome
Služiće slovo proroštva po kome
Dželat za porod Edvardov će biti
Nekakv Dž to sad mi valja skriti
Misli na dno svog srca; ide Klarens.

(prevod: Velimir Živojinović)

! PREGLED

U ovom uvodnom solilokviju, Richard opisuje kako je nakon građanskog rata u Engleskoj nastao mir. Iako je on mlađi brat kralja Edvarda, Richard se neće pridružiti proslavi. Sebe opisuje kao 'sklepanog', 'nakaznog' i 'nedonešenog'. Zaklinje se da će postati zlikovac i osvojiti prijestolje okrećući članove svoje porodice jedne protiv drugih. Da bi to postigao, Richard počinje spletkariti protiv svog brata Klarensa, podmećući glasine zbog kojih će Edvard posumnjati u Klarensa.

NAPOMENE

To sunce, Jork: njegova porodica

'Dž': Klarensovo prvo ime je Džordž (George)

DODATNA NASTAVNA POMAGALA

Isječke za gledanje možete naći na:

<https://schoolsonline.britishcouncil.org/classroom-resources/list/shakespeare-lives>

ČIN — **TREĆI**

IDENTITET — **JEDNAKOST**

Da li se ljudi rađaju jednaki ?

Ciljevi

Razmotriti šta nas definiše kao ličnosti, i istražiti pitanja koja se tiču identiteta, jednakosti i raznolikosti. Obraditi Shakespeareovu upotrebu jezika te istražiti kako su njegove riječi i izrazi postali dio današnjeg standardnog engleskog jezika.

Veze s nastavnim planom i programom

Engleski jezik, građansko vaspitanje, umjetnost i dizajn, društvene nauke.

Građanske vrijednosti i nazori

Komuniciranje, saradnja, kreativno promišljanje, razvoj empatije.

Nastavna pomagala

Veliki otvoreni prostor za praktični rad, papir za pisanje, primjerici dnevnih novina, pristup Internetu, odlomci iz teksta, radni listovi, makaze i koverte.

FOKUS UČENJA

Istraživanje pitanja identiteta i tretiranje ljudi s poštovanjem. Ispitivanje načina na koji se Shakespeareov jezik koristi i danas.

UVOD

Naš identitet odlikuju različite karakteristike od kojih će se neke s vremenom i s iskustvom razviti i promijeniti. Shakespeare u mnogim djelima istražuje ovo pitanje. Koristeći zamjenu identiteta i prorušavanje kao pokretački motiv zapleta, on nam pokazuje da ljudi nisu uvijek onakvi kakvima se čine i ispituje nejednakosti među ljudima različitih društvenih slojeva, spola i religija.

? KLJUČNA PITANJA

Kako se definišemo i šta nas čini onim što jesmo?

AKTIVNOSTI ZA ZAGRIJAVANJE

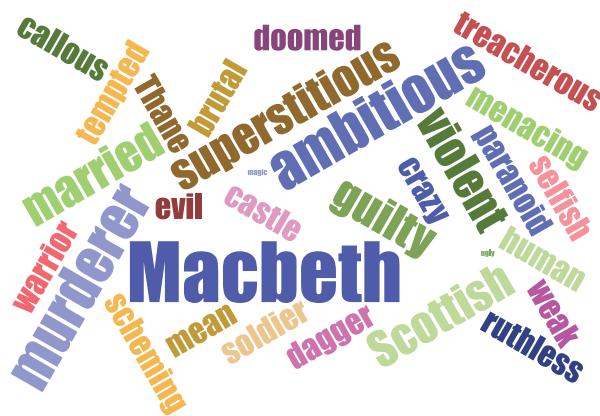
- Neka se učenici slobodno kreću po otvorenom prostoru.
 - Postavite učenicima izazov da bez izgovorene naredbe ili upute zastanu, pa se zatim opet počnu kretati. Dopustite im da to pokušaju nekoliko puta, naglašavajući da niko od njih ne bi trebao biti ‘vođa’, nego da se trebaju kretati zajedno i djelovati kao tim.
 - Objasnite učenicima, da sad trebaju oformiti timove, te im recite da se i dalje kreću, ali da se, kad im vi kažete da stanu, sami pregrupišu, bez ijedne riječi.
 - Najprije im recite da se grupišu po određenim brojevima a zatim ih organizujte tako da formiraju grupe na osnovu tjelesnih atributa, na primjer po boji kose ili očiju.
 - Možete početi ispočetka, ovog puta se fokusirajući na netjelesne atribute kao što je mjesec rođenja. Porazgovarajte s učenicima o tome u kakvim im se grupacijama bilo lakše kretati i zašto je to, po njihovom mišljenju, tako.

Pozovite učenike da izlože šta je po njima identitet i da naprave popis različitih karakteristika koje čine ljudski identitet. Te karakteristike mogu uključivati pol, vjeru, položaj u porodici, posao, hobije, rasu, dob, boju očiju i tako dalje.

Komičar Eddie Izzard je na Twitteru sebe opisao ovako:
‘Ja sam britanski Evropljanin, razmišljam kao Amerikanac a rođen sam u jednoj arapskoj državi. Pobornik dobroćinstva. Trkač. Politički aktivist. Modna ikona. Čoyiek.’

Zadajte učenicima da na velikim listovima papira opišu vlastiti identitet u najviše 140 znakova.

Nakon toga možete izložiti ove kratke opise zajedno s fotografijama svojih učenika ili stvoriti oblak riječi identiteta svog razreda uneseci sve njihove tekstove u Wordle: www.wordle.net. Proizvedeni 'oblaci' će dati veću važnost riječima koje se pojavljuju najčešće. Možete nastaviti na sličan način stvarajući kratke opise identiteta likova Shakespeareovih drama koje učenici dobro poznaju.

Ova aktivnost je izvrstan način da uvedete pitanje tog osjećaja kad vas društvo grupiše na osnovu vanjskog izgleda, na primjer, a to može potići i raspravu o tome koliko je lakše ljudi grupisati na ovaj način. Nekim je ljudima utješno odmah znati gdje se uklapaju. Drugi bi se mogli osjetiti neugodno ili nesigurno, ili kao da nešto propuštaju. Ovu aktivnost uvijek možete proširiti tako što ćete jednoj grupi dozvoliti slobodu kretanja dok ostali moraju ostati mirni, pa potom s učenicima istražiti kako je to djelovalo na njih.

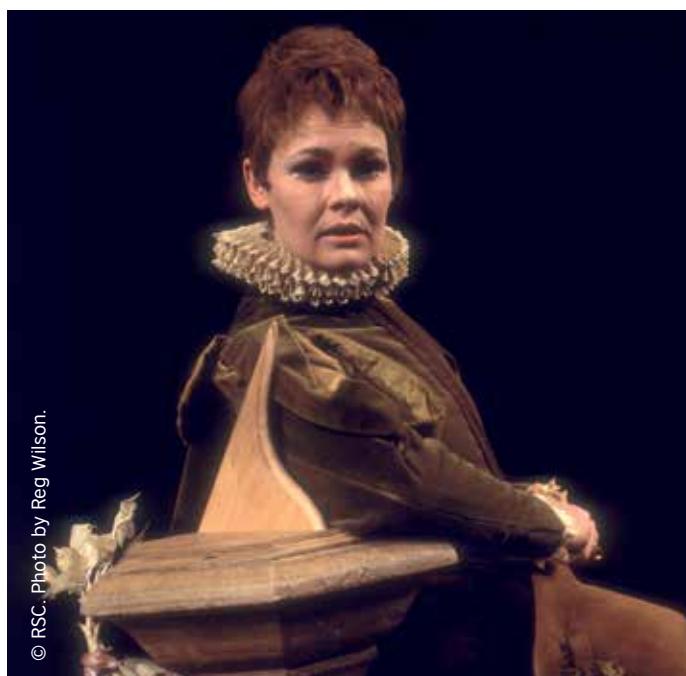
ISTRAŽIVANJE GRAĐANSKIH VRIJEDNOSTI – TEME, VJEŠTINE I NAZORI

? KLJUČNA PITANJA

Koje sve uloge i identitete preuzimamo?

Naš osjećaj identiteta može se odnositi i na naš osjećaj pripadnosti određenim grupama i zajednicama. U **Mletačkom trgovcu**, Shylock je prikazan kao otac, član jevrejske zajednice i zajmodavac. U **Romeu i Juliji**, Juliet je jedna od Capuleta, kćer i mlada supruga. Koje zajednice ili grupe povezujete s drugim Shakespeareovim likovima?

Fokusirajući se na određenu dramu, zadajte učenicima da kreiraju ilustrovane mape uma za različite grupe kojima pripadaju likovi iz predstave. Postoje li grupe iz kojih su ti likovi isključeni? Kako to na njih utiče? Kako preraščavanje doprinosi njihovom osjećaju identiteta? U **Bogojavljenjskoj noći ili Kako vam drago**, Viola se mora preraščiti u muškarca kako bi preživjela na dvoru gdje se slučajno našla. Ovo se dešava u brojnim Shakespeareovim dramama. Na koji način ljudi danas kriju svoj pravi identitet? Zašto to rade?

Razgovarajte o moralnim pitanjima koja se odnose na identitet i jednakost, kao što su zastupljenost žena, pitanja statusa ili religije s kojima su se učenici susretali u Shakespeareovim dramama koje su dosad čitali. Iste teme su i dalje aktuelne u modernom životu. Podijelite učenicima primjerke lokalnih dnevnih novina. Zadajte im da pronađu savremene vijesti koje se još uvijek bave istim onim pitanjima identiteta i jednakosti o kojima je prije 400 godina pisao Shakespeare.

DETALJNA ANALIZA – POŠTOVANJE I EMOTIVNI JEZIK

Pokažite učenicima video iz **Mletačkog trgovca** i zajedno pročitajte dio **trećeg prizora prvog čina** u kojem se otkriva kako je Shylock zbog svog jevrejskog identiteta iskusio okrutnost na ulicama Venecije. Razgovarajte o značenjima izraženim između redova i o motivaciji likova u sceni.

Onda obradite čuveni govor u **prvom prizoru trećeg čina** gdje Shylock elokventno tvrdi da su svi ljudi jednaki. Razgovarajte o tome zašto su slike sadržane u ovom odlomku tako moćne. Možete učenicima zadati da razmotre specifične stihove te ih predstave kreirajući žive slike, te prodiskutuju sličnosti i razlike u svojim izborima. Smatruju li da je pogrešno što se Shylock sveti onima koji mu ne mogu vratiti novac?

ISTRAŽIVANJE MOTIVACIJE DRAMSKIH LIKOVA

Žive slike predstavljaju izvrstan način istraživanja motivacije likova u ključnim momentima. Ovdje se kroz ovu aktivnost traži značenje podteksta i pojedinačne motivacije likova, što se može adaptirati da bi učenici lakše shvatili Shylockova osjećanja i reakcije na ponašanje drugih likova u Mletačkom trgovcu. Na stranici 55 možete vidjeti kako to, kao dio serije aktivnosti, funkcioniše s dramom Julije Cezar, ali je primjenjivo i na bilo koju dramu.

Alternativno možete učenicima pokazati primjerak dijaloga koji Viola i vojvoda Orsino vode o ljubavi u **četvrtom prizoru drugog čina Bogojavljenske noći**. Pokušajte s čitanjem u parovima, gdje par učenika jedno drugom pri čitanju okrenu leđa. Kako činjenica da je Viola prerušena u muškarca mijenja smisao ovog razgovora? Šta iz njenog emotivnog govora publika može shvatiti, a Orsino ne može? Kako to mijenja učinak jezika?

ANALIZA DIJALOGA

Na stranici 59 možete vidjeti analizu dijaloga i druge forme analize scena / prizora na primjeru Julija Cezara; primjer se može koristiti i s bilo kojim drugim tekstom.

© RSC. Photo by Rob Freeman.

PRIMIJENITE ONO ŠTO STE NAUČILI – SVESTRANE AKTIVNOSTI

Citiranje Shakespearea

Mnoge čuvene stilske figure i fraze iz ovih govora riječi su i izrazi koje se danas u engleskom jeziku svakodnevno koriste a pripisuju se Shakespeareu. Pisac Bernard Levin navodi neke od takvih izreka i izraza koji postoje i u mnogim drugim jezicima, u nekim slučajevima u nešto drugačijoj a u nekim u sličnoj ili istoj formi:

‘Ako vam je nešto **nestalo u vidu magle**, citirate Shakespearea. Shakespearea citirate i kad kažete **ne odstupa ni za jotu** ili da nekoga izjeda **zelenooko čudovište**, da se nekom **svezao jezik**, da je neko **toranj snage**, da je nešto **zakukuljeno** ili da se neko **našao u sosu**... čak i ako kažete da je **krajnje vrijeme** i da je nešto **kratko i jasno**, ako vjerujete da je **igra otkrivena** i da će **istina izaći (na vidjelo)**, čak i kad to uključuje vašu vlastitu **krv i meso**...’

Koliko ovih izraza poznaju vaši učenici? Izrežite iz **Radnog lista broj 2** poznate izraze koji se u engleskom jeziku pripisuju Shakespeareu. Neka učenici radeći u parovima slože početak i kraj tih poznatih izraza.

Za domaću zadaću neka učenici sakupiće omiljene citate iz Shakespeareovih djela od članova svojih porodica, nastavnika, prijatelja i komšija, možda nešto što su i oni sami naučili u školi. Neka učenici nauče nešto o o dotičnom djelu i sceni/prizoru is kojih potiču ti citati, pa to prepišu i ilustruju u mediju po svom izboru, kako biste sastavili prekrasnu ilustrovanu knjigu Shakespeareovih citata.

DODATNA NASTAVNA POMAGALA

Potaknite učenike da napišu svoju biografiju kao **biopjesmu**. To je jednostavna pjesma ili autoportret izražen riječima koje prate predvidljivi obrazac. Ohrabrite ih da u pjesmu uključe maštovite i zanimljive detalje o svom identitetu, te sve ono što ih čini jedinstvenima. Neka koriste sljedeći obrazac:

- Ime.
- Odnos s nekim ljudima: ‘(Nečiji) srodnik...’ ili ‘(Nečiji) prijatelj...’.
- Tri karakterne osobine.
- Tri stvari koje volite, npr. ljubitelj/ica... čokolade, šetnji po vjetrovitoj plaži, teatar.
- Tri vama značajne uspomene.
- Tri grupe kojima pripadate, npr. fudbaler, gitarist i trkač; ili: plivačica, pjevačica i šetačica.
- Tri vaša dostignuća.
- Tri želje ili nade.
- Kuća (lokacija): ‘Stanovnik (grada, sela)...’ ili ‘učenica... (određene škole)’.
- Prezime.

Potom učenici mogu pokušati da napišu biopjesmu nekog Shakespeareovog dramskog lika koga dobro poznaju.

Učenici bi mogli i, radeći i u manjim grupama, osmisliti zaplet kratke priče o nekoj osobi koja je, po bilo kojoj osnovi, tretirana drugačije nego ostali. Kako bi se to pitanje moglo/trebalo rješiti? Predstavite te kratke priče i ostatku razreda.

© RSC. Photo by Stewart Hemley.

© RSC. Photo by Rob Freeman.

I NA KRAJU...

? KLJUČNA PITANJA

**Da li smatrate da mi danas živimo u društvu ravnopravnijem od onog u kojem je živio Shakespeare?
Objasnite zašto.**

Šta bi se još moglo učiniti na promociji jednakih mogućnosti za sve?

AKTIVNOSTI PARTNERSKIH ŠKOLA

- Uporedite pojedinačne opise i razredne oblake riječi s pojedinačnim opisima i razrednim oblacima riječi svojih partnerskih škola.
- Neka vaš razred napravi ilustrovanu knjigu najomiljenijih citata iz Shakespeareovih drama; razmijenite ih sa svojom partnerskom školom navodeći dramu, čin i prizor gdje se ti citati nalaze.
- Predložite svojim partnerskim školama da istraže život i djela značajnih pisaca koji su na vašem jeziku pisali o temama sličnim Shakespeareovim temama.

GLOSAR

Wordle: alat za generisanje oblaka riječi iz datog teksta. Ti oblaci ističu riječi koje se u datom tekstu pojavljuju najčešće.

Biopjesma: Biopjesme slijede specifičan format od 11 redova. Pisci mogu ove pjesme koristiti za bolje razumijevanje neke historijske ličnosti, fiktivnih likova, ili samih sebe.

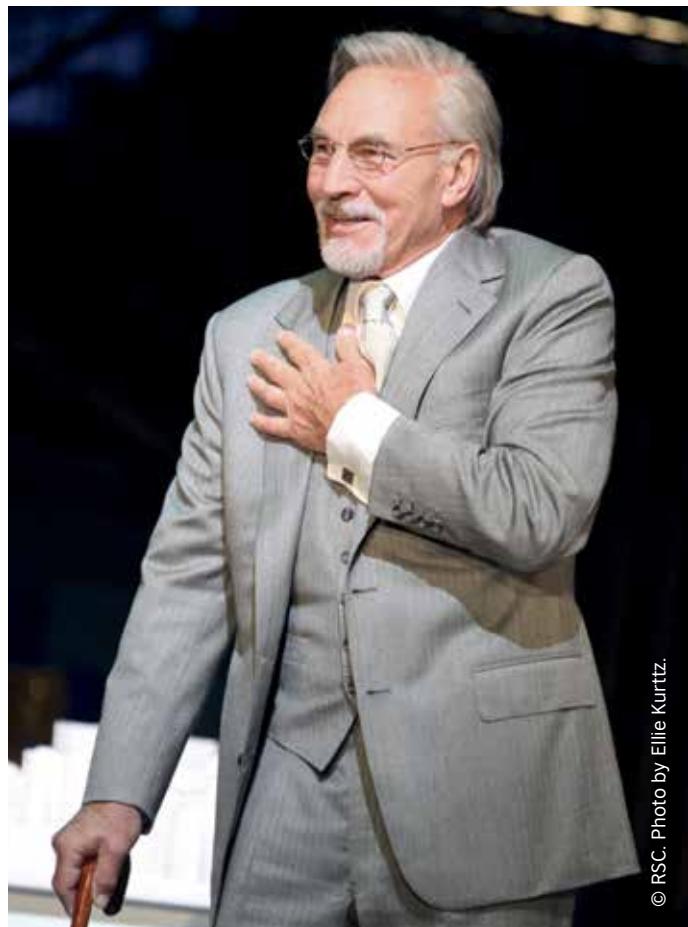
U Velikoj Britaniji je Parlament 2010. godine usvojio Zakon o ravnopravnosti kojim je objedinjeno više od 100 zakona za zaštitu pojedinaca od nepravednog tretmana i promociju pravednog i ravnopravnog društva. Potaknite učenike da istraže mјere koje se u vašoj zemlji preduzimaju na promociji jednakosti, na primjer u vezi s Konvencijom UN-a o pravima djeteta i novim Ciljevima održivog razvoja koje su u septembru 2015. godine dogovorile 193 države.

Mletački trgovac Prvi čin, treći prizor

Šajlok: Sinjor Antonio,
Vi ste zbog mojih kamata i novca
Često, u mnogo navrata, na mene
Vikali u Rialtu: spokojno sam
Slegao ja ramenima i to
Trpeo vazda, jer je pleme moje
Trpljenjem žigosano. Zvali ste me
Nekrstom, zvali psom krvoločnim,
Jevrejski kaftan moj ste pljuvali,
A sve zbog toga što se svojim služim.
Al eto gde izađe da vam je
Potrebna sada moja pomoć: nuto;
I sad vas evo k meni, pa velite:
"Para nam treba, Šajloče": ovako
Velite vi, baš vi što pljuvaste
Meni na bradu, što me ritaste
K'o što se tuđe pašće s praga ritne:

Para vam treba. Šta sad da vam kažem?
Zar da ne rečem: "Otkud para psu?
Gde može pašće davati na zajam
Tri tisuće cekina?", il' da nisko
Povijem leđa, pa da ropskim glasom,
Prepodobljeno, uzdržana daha,
Prošapćem:
"Vi ste me, lepi moj gospodine,
Pljuvali prošle srede, vi ste me
Toga i toga dana ritnuli
A ne znam kada nazvali me psom;
Pa ded' za ove ljubaznosti da vam
Tol'ko i tol'ko pozajmim?"

(prevod: Velimir Živojinović)

! PREGLED

U trećem prizoru prvog čina drame Mletački trgovac, Antonio, trgovac, traži novac od Jevrejina Shylocka, koji je zajmodavac. Shylock ovim govorom odgovara na njegovo traženje.

Mletački trgovac

Treći čin, prvi prizor

Šajlok: Zato što sam Jevrejin. Zar Jevrejin nema oči? Zar Jevrejin nema ruke, organe, udove, čula, naklonosti, strasti? Zar se ne hrani isti jelima i ne ranjava ga isto oružje? Zar nije podložan istim bolestima i zar ga ne isceljuju isti lekovi? zar mu nije zimi hladno a leti vrućina kao i hrišćaninu? Ako nas ubodete, zar ne krvavimo? ako nas golicate, zar se ne smejemo? ako nas otrujete, zar ne umiremo? pa ako nas uvredite, zar da se ne svetimo?

(prevod: Velimir Živojinović)

! PREGLED

U prvom prizoru trećeg čina drame Mletački trgovac, Shylock objašnjava dvojici hrišćana da on sasvim ozbiljno shvata uslove pozajmice Antoniju, i da svi ljudi imaju istu vrstu osjećanja, što uključuje i želju za osvetom.

© RSC. Photo by Hugo Glendinning.

Bogojavljenska noć ili Kako vam drago Drugi čin, Četvrti prizor

Viola: Ali, ja znam —
Orsino: Šta znaš?
Viola: Veoma dobro kakvu ljubav može
Da gaji žena spram muškarca: Zbilja,
Žene su srca verna k'o i mi.
U mog je oca bila jedna kći
Koja je jednog volela muškarca,
Baš tako kao što bi, možda, ja,
Kada bih žensko bio,
Voleo vaše gospodstvo.

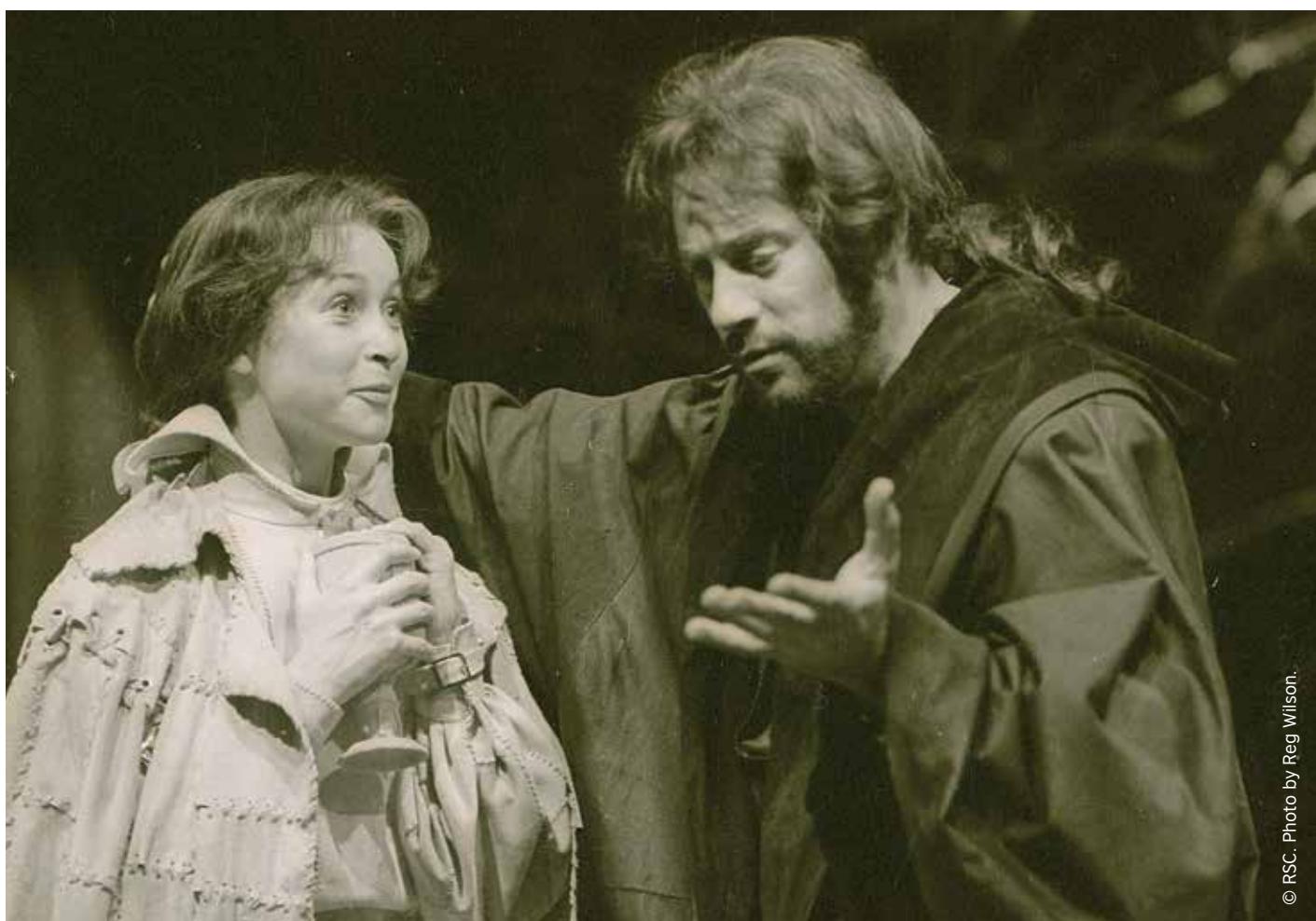
Orsino: Nu, i povest njena kakva je bila?
Viola: List neispisan,
Moj gospodaru. Ljubav rekla nije,
Već ostavila da prikrivanje
Kaona crv u kakovom pupoljku
Nagriza njene obaze rumene:
U mislima je teški, čameći,
Venula ona i sa setom bledom
Sedela k'o na spomeniku kakvom,
Strpljenje oličeno, pa se svome
Smeškala jadu. Nije li to bila

Istinska ljubav? Mi muškarci
Više imamo reči, više se kunemo;
Ali u stvari mi obećavamo
Oobično više nego što smo voljni
Da ispunimo, jer na zakletvama
Svakada mnogo posvedočavamo
Al' malo toga i u ljubavi.

(prevod: Velimir Živojinović)

! PREGLED

**U četvrtom prizoru drugog čina
Bogojavljenske noći, Viola je
obučena kao muškarac. Vojvoda
Orsino ju je zaposlio kao svog
ličnog slугу, Cesaria, ali se Viola
zaljubljuje u vojvodu.**

© RSC. Photo by Reg Wilson.

NASTAVNA POMAGALA

- Makaze
- Koverte
- Flomasteri
- Papir

Fotokopirajte ovaj list i izrežite slijedeće izraze koji predstavljaju citate iz Shakespeareovih djela, i stavite ih u dvije koverte (lijeva kolona u jednu, desna u drugu). Dajte te koverte svakoj grupi i zadajte im da spare početak i kraj fraze.

Nije zlato...	...sve što sija
Sve je dobro...	...što se dobro svrši
Hrabri novi...	...svijet
Ne odstupiti...	...ni za joutu
Izjeo mi...	...i kuću i kućište
Ako je muzika hrana Ijubavi...	...neka svira
Biti početak...	...i kraj svega
Kuc kuc...	...ko je?
Slomiti...	...led
Vlastita krv...	...i meso

ČIN — **ČETVRTI**

SUDBINA

— **USUD**

Da li ljudi kontrolišu vlastitu budućnost ?

Ciljevi

Analizirati događaje i ljudе u našim životima koji mogu utjecati na odluke koje donosimo. Ispitati kako se jezik može koristiti za dočaravanje atmosfere i raspoloženja. Podstići učenike da sagledaju poetske elemente Shakespeareovih stihova.

Veze s nastavnim planom

Engleski jezik, drama, društvene nauke, umjetnost i dizajn, građansko vaspitanje.

Gradanske vrijednosti i nazori

Komunikativnost, saradnja, kreativno razmišljanje, razvoj empatije.

Nastavna pomagala

Makaze, listovi za formiranje dijamantne devetke, muzički instrumenti, primjerici pjesme Ariela, časopisi, ljepilo, karton, oprema za snimanje, likovni i konstruktivni materijali, dramski odlomci.

FOKUS UČENJA

Donošenje odluka, Shakespeareova upotreba poetskog i slikovitog jezika.

UVOD

Neki ljudi vjeruju da vile, vještice i nevidljive sile kontrolišu sudbinu i usud. U Shakespeareovo vrijeme to su bila važna pitanja. Kralj James I je napisao knjigu pod nazivom **Demonologija** koja upozorava o opasnostima natprirodnog. Vile i duhovi smatrani su ozbiljnim opasnostima i vjerovalo se da vještice mogu predvidjeti budućnost i da magija predstavlja nevidljive sile u svijetu.

AKTIVNOSTI ZA ZAGRIJAVANJE

- Neka se učenici rasporede u pet-šest redova, s jednakim brojem u svakom redu.
- Recite im da se razdvoje na širinu ruku, tako da dodirujući se vrhovima prstiju mogu formirati prepreke.
- Provjerite da li su prepreke dobro raspoređene i da li se između njih može kretati s lakoćom. Na komandu ‘Promjena’, neka se učenici okrenu za 90 stepeni i dalje držeći ruke raširene, formirajući redove pod pravim uglom u odnosu na one prve, a vi na isti način provjerite prolaz.
- Odaberite dva dobrovoljca; jedan za kretanje kroz tako stvorenu mrežu i jedan koji će stajati na vanjskoj strani mreže. Prvi se dobrovoljac treba probiti kroz mrežu do onog koji stoji izvan mreže.
- Dok se učenik unutar mreže pomiče prema drugom dobrovoljcu, vi učenicima govorite da u odgovarajućim trenucima promijene smjer prepreka.
- Neka nekoliko učenika isproba kakav je osjećaj kad im neko drugi određuje put i smjer kretanja.

Ova aktivnost je sjajan način da se uvede problem osjećaja kad vas nešto izvan vaše kontrole prisiljava da promijenite svoje prvobitne odluke. Ovu aktivnost možete prilagoditi i određenoj drami, na primjer tako što će se učenici koji čine mrežu pretvarati da su stabla a prvi dobrovoljac da je Helena koja pokušava doći do Demetrija dok joj magija kontroliše okruženje.

Shakespeareovo pisanje je i poetično i dramsko. Pogledajte s razredom video i pročitajte uvodnu scenu **Macbetha** pa prodiskutujte kako Shakespeare stvara atmosferu i napetost. Ohrabrite učenike da zamisle da ulaze na to mjesto. Šta bi vidjeli, čuli i osjetili? Kako bi vještice mogle izgledati i kretati se? Neka učenici rade u manjim grupama i na velikim listovima papira pribilježe ideje, fraze i skice.

Počevši s ‘**Kad ćemo se nas tri opet naći, kada? Ako grmi, sijeva ili kiša pada?**’ neka učenici, koristeći tijelo kao udaraljke i muzičke instrumente, stvore zvučnu pozadinu koja odražava Shakespeareove riječi i ideje. Nakon nekog vremena zamolite dva učenika da, kad bude potrebno, kao Banquo i Macbeth prekinu krešendo stihom ‘**Još ne vidjeh tako predivan i jezovit dan.**’

ANALIZA UVODNIH SCENA

Kao način istraživanja situacije i atmosfere drame kroz jezik kojim se kreira zvučna pozadina. Na stranici 56 možete vidjeti kako bi to funkcionalo na primjeru drame Julije Cezar, što je primjenjivo i na bilo koji drugi tekst.

ISTRAŽIVANJE GRAĐANSKIH VRIJEDNOSTI, – TEME I VJEŠTINE

? KLJUČNO PITANJE

Da li ljudi kontrolišu vlastitu budućnost?

Čitajte govore Hermije u **prvom prizoru prvog čina** drame **San Ivanjske noći** i Romea u **četvrtom prizoru prvog čina Romea i Julije**. Povedite diskusiju o tome šta utječe na Hermiju kad odluči da pobegne, a šta na Romea kad povjeruje da će događaji te noći dovesti do tragedije. Recite grupama da naprave mape uma koje prikazuju sve faktore koji su utjecali na ponašanje ova dva dramska lika. Da li tu igra ulogu sujevjerje ili 'sudbina'?

Alternativno, neka za ovu aktivnost svaka grupa odabere značajnu odluku nekog drugog dramskog lika koji dobro poznaju.

Ako morate donijeti neku važnu odluku o svojoj budućnosti, koji bi faktori mogli utjecati na vašu odluku? Neka učenici radeći u grupama pregledaju faktore popisane na radnom listu za ovu aktivnost. Izrežite kartice i odlučite koji bi od devet faktora bio najznačajniji pri donošenju vaše odluke. Rangirajte devet kartica složivši ih u **dijamantnu devetku** (jedna kartica – dvije kartice – tri kartice – dvije kartice – jedna kartica) gdje je najvažniji faktor na vrhu a najmanje važan na dnu. Neka cijeli razred prodiskutuje da li su grupe došle do sličnih zaključaka.

© RSC. Photo by John Haynes.

! KONTEKST

U drami **San Ivanjske noći**, Hermija je zaljubljena u Lisandra, zbog čega je njen otac jako ljut i kaže joj da se mora udati za Demetrijem. Hermijin otac se poziva na vrlo stari zakon po kojem se kćerka mora udati za onoga koga joj odabere otac, a u protivnom je čeka ili smrt ili život monahinje. U nadi da će izbjegići takvu sudbinu, Hermija odlučuje pobjeći s Lisandrom u šumu.

DETALJNA ANALIZA – POETSKI JEZIK

Shakespeareove drame su čuvene po bogatstvu stila i jezika. Dok su se njegove predstave igrale u pozorištima na otvorenom, ljudi su uglavnom dolazili više da bi slušali nego da bi gledali njegove predstave. Predstave su izvođene popodne, uz skromnu scenografiju i efekte, sve uloge su igrali muškarci i dječaci, ali magija jezika i igre odvodili su publiku u druge zemlje i druge svjetove. Shakespeareov jezik je osobito živopisan i atmosferičan kad u njegovim dramama ljudi dolaze u kontakt s bićima ili duhovima iz drugih svjetova.

Takav je primjer pjesma Ariela u **Oluji**. Neka je učenici zajedno glasno pročitaju. Prodiskutujte upotrebu stilskih figura i potaknite učenike da unutar stance identificiraju rime, aliteraciju i onomatopeje.

! KONTEKST

U drugom prizoru prvog čina Oluje Prospero naređuje vazdušnom duhu Arielu da mu dovede brodolomca Ferdinanda. Ariel to čini pjevajući pjesmu. Riječi te pjesme pogadaju Ferdinanda koji vjeruje da je njegov otac poginuo u brodolomu.

PRIMIJENITE ONO ŠTO STE NAUČILI

Ponovo pažljivo poslušajte riječi Arielove pjesme, koju ovog puta izvodi dječji hor, u okviru programa British Councila *World Voice* (Glas svijeta). Ohrabrite učenike da se pridruže izvedbi te pjesme i da zamisle slike dočarane tim živopisnim jezikom.

Pozovite učenike da slikama iz časopisa i riječima iz drame stvore kolaž kojim će prikazati svoj dojam o slikama u toj pjesmi.

Shakespeareova pjesma u projektu British Councila *World Voice* (Glas svijeta): <https://schoolsonline.britishcouncil.org/classroom-resources/list/shakespeare-lives>

© RSC. Photo by Reg Wilson.

KAKO IZGLEDAJU VILE I DUHOVI?

© RSC. Photo by Alison Willmott.

Primjeri viđenja Shakespeareovih magičnih stvorenja – Derek, Frank i Ninja iz Osnovne škole Clapham Terrace.

U Shakespeareovo vrijeme se mislilo da su vile i duhovi čudnovata stvorenja koja imaju magične moći, i koja mogu biti vrlo opasna. Zadajte učenicima da dizajniraju i u mediju po svom izboru kreiraju šekspirovska magična stvorenja kako ih oni zamišljaju, te im daju imena, dodijele neke magične moći i neku posebnu tajnu! Za izradu tih likova učenici mogu koristiti tijesto za igru, plastelin, plasticin, reciklirane materijale ili lego-kocke.

Učenici bi svoje kreacije mogli i fotografisati te, ukoliko im je dostupan odgovarajući kompjuterski softver, napraviti zanimljive kulise ili, koristeći animacionu tehniku kadar-po-kadar ostvariti prizor kao animaciju sa zvučnim efektima i odlomcima predstave.

I NA KRAJU...

- Vratite se na početno pitanje. Da li ljudi kontrolišu vlastitu budućnost? Koji sve faktori na to utječu?
- Čemu se vaši učenici nadaju u budućnosti, i kakve snove gaje za budućnost? Koja će im znanja, vještine i karakteristike biti potrebne da to i postignu?
- Kad bi neki Shakespearov magični duh mogao ispuniti neku od želja koje gajite za svoju budućnost, koja bi to želja bila?

AKTIVNOSTI PARTNERSKIH ŠKOLA

- Pošaljite svojoj partnerskoj školi kopiju snimka zvučnog zapisa proizvedenog u razredu. Da li su shvatili koji ste Shakespeareov prizor prikazivali?
- Učenici iz obje škole bi mogli naučiti pjesmu Ariela iz resursa World Voice (Glas svijeta) pa je zajedno izvesti preko Skypea.
- Razmijenite mape uma i ideje iz aktivnosti **dijamantne devetke**, kao i fotografije kolaža i magičnih stvorenja.

DODATNA NASTAVNA POMAGALA

Macbeth Prvi čin, prvi prizor

Neodređeno mjesto. Grmi i sijeva.
(Ulaze tri vještice.)

1. VJEŠTICA
Kad opet nas čemo se tri na briještu tom
Uz kišu sastati, uz munje i uz grom?

2. VJEŠTICA
Kad dođe kraj za metež i za svađe,
Kad skupa s pobedom se poraz nađe.

3. VJEŠTICA
To bit će prije nego sunce zađe.

1. VJEŠTICA
Dolazim, Graymalkine!

2. VJEŠTICA
Paddock zove.

3. VJEŠTICA
Već idem.

SVE TRI
Ružno je lijepo, a lijepo je ružno;
Lèbdimo kroz maglu i uzdušje kužno.
(Iščeznu u magli)

(prevod: Josip Torbarina)

! PREGLED

**U prvom prizoru prvog čina
Macbetha, drama počinje
grmljavinom i sijevanjem, tri Vještice
odlučuju da će se njihov naredni
susret odigrati i s Macbethom.**

© RSC. Photo by Angus McBean.

? KLJUČNO PITANJE

Da li ljudi kontrolišu vlastitu budućnost?

Čitate Romeov govor u **četvrtom prizoru prvog čina Romea i Julije**. Povedite diskusiju o tome zašto Romeo vjeruje da će događaji te večeri dovesti do tragedije?

Neka grupe učenika kreiraju mape uma prikazujući sve faktore koji Romea ili druge dobro poznate Shakespeareove likove tjeraju da se tokom drame ponašaju na određeni način. Da li tu neku ulogu igra sujevjerje ili 'sudbina'?

© RSC. Photo by John Haynes.

Romeo i Julija Prvi čin, četvrti prizor

Romeo:

Ne – prerano smo stigli, bojim se,
Jer moja duša sluti neku kob,
Što sad još стоји među zvjezdama,
Al počet će svoj gorki, strašni tijek
Večeras još na ovoj zabavi
I jadnom kaznom smrti prerane
Završit put života mrskoga,
Što zatvoren je tu u prsima.
Al onaj, koji ima krmilo
Života mog, nek vodi jedro moje.
A sada hajdmo, braćo vesela!

(prevod: Milan Bogdanović)

! PREGLED

U četvrtom prizoru prvog čina Romea i Julije, Romeo i njegovi prijatelji idu na gozbu u kući Capuletovih. Romeo mori crna slutnja o razvoju događaja te noći.

San Ivanjske noći

Prvi čin, prvi prizor

Hermia: Kad ljubavnici vjerni uvijek pate,
To mora da je zakon udesa -
Pa nek nas kušnja uči strpljivosti,
Jer običajna to je nevolja,
Što s ljubavlju se srodila ko misli
I sni i želje, uzdasi i suze,
Ti pratioci jadne ljubavi.
Lisandar: Baš dobar nauk. Čuj me, Hermija -
Ja imam tetku, vrlo bogatu
Udovicu bez djece, sedam milja
Daleko joj je kuća od Atene.
Ko rođenog me sina ona voli,
I ondje ću te vjenčat, milena,
Jer tamo oštiri zakon atenski
Ne dopire. Pa ako li me ljubiš,
Ukradi se iz doma oca svoga,
Jer čekat ću te sutra uvečer
U onoj šumi, milju izvan grada,
U kojoj jednoć sretoh te s Helenom,
Gdje slaviš majsku slavu jutarnju.

Hermija: Ja kunem ti se, dragi Lisandre,
Kupidovim najjačim kunem lukom
I ponajboljom strijelom njegovom
Zlatoglavom i Venerinim krotkim
Golubicama - svim, što srca spaja,
Što ljubav čini divnjom od raja,
I vatrom, što Didonu slavnu spali,
Kad nevjernika odniješe joj vali,
Svim zakletvama muškim prekršenim
I ženskim vazda vjerno izvršenim,
Na mjestu, koje sada reče ti,
Bez sumnje sutra srest ćemo se mi.

(preveo Milan Bogdanović)

© RSC. Photo by Stewart Hemley.

! PREGLED

U prvom prizoru prvog čina Sna Ivanjske noći, Hermia i Lisandar odlučuju da zajedno pobjegnu nakon što Hermiji njen otac, Egeus, zaprijeti da će je ubiti ako se ne uda za Demetrija, koga joj je on odabrao za muža.

RADNI LIST 3 KAKVIM SU UTJECAJIMA IZLOŽENI DANAŠNJI MLADI NARAŠTAJI?

Fotokopirajte Radni list i dajte svakoj grupi učenika po jedan primjerak. Neka izrežu devet pravougaonika koji sadrže osam faktora koji mogu utjecati na donošenje važnih odluka. U prazni pravougaonik neka zapišu svoje prijedloge. Tih devet pravougaonika neka slože u oblik **dijamanta (1-2-3-2-1)** tako da faktor koji smatraju odlučujućim u donošenju važnih odluka bude na vrhu.

GLOSAR

Dijamantna devetka: Aktivnost gdje učenici po redu prioriteta slažu devet predloženih stavki u oblik dijamanta, gdje onaj koji smatraju najvažnijim postavljaju na vrh a onaj koji smaraju najmanje važnim na dno tog dijamanta.

NASTAVNA POMAGALA

- Makaze
- Flomasteri
- Papir

Nazori roditelja ili skrbnika

Vjera

Mediji

Nazori šire porodice

Škola i nastavnici

Nazori prijatelja

Društvene mreže

Uzori

ČIN

PETI

PRAVDA

PRAVILA

Da li bi bez pravila nastao haos ?

Ciljevi

Istražiti zašto su nam za uređeno društvo potrebna pravila, zakoni i pravosuđe. Ispitati upotrebu *blank verse/jampskog pentametra* u Shakespeareovim dramama.

Veze s nastavnim programom

Engleski jezik, drama, historija, građansko vaspitanje.

Građanske vrijednosti i nazori

Komunikativnost, sarađivanje, kreativno i kritičko mišljenje.

Nastavna pomagala

Pristup Internetu, odlomci drama, umjetnički materijali.

FOKUS UČENJA

Važnost pravila i odgovornosti.
Blank verse ili nerimovani jampske pentametar.

UVOD

Pravila, pravda i milosrđe stalne su teme Shakespeareovih drama. Čak i vilinski svijet u **Snu Ivanske noći** ima svoja pravila. Na šta bi ličilo društvo da pravila ne postoje?

KLJUČNA PITANJA

Šta bi se moglo desiti u vašoj školi kad ne bi bilo pravila kojih se treba pridržavati?

Ko bi, po vašem mišljenju, trebao određivati ta pravila?

AKTIVNOSTI ZA ZAGRIJAVANJE

- Postavite jednog dobrovoljca da stoji daleko od ostatka grupe a iza njegovih leđ postrojite ostatak učenika na suprotnu stranu prostorije.
- Ostali učenici neka se pokušaju prikrasti dobrovoljcu, šunjući se prema njemu preko cijele prostorije i nastojeći biti što tiši.
- Dobrovoljac neka se okreće ukoliko čuje bilo kakve šumove. Igrač koga dobrovoljac zatekne u pokretu ispada iz igre.
- Potom uvedite novo pravilo: ako iko bude uhvaćen u kretanju, svi se vraćaju na početnu poziciju. Pobjednik je onaj ko prvi stigne do dobrovoljca.
- Pitajte učenike kako su se osjećali kad im se sudilo po novom pravilu. Da li to smatraju pravednim?
- Odaberite dva-tri učenika koji će istupiti iz igre. Neka sad ti učenici postavljaju pravila igre. Recite im neka smisle nove posljedice i za one učenike koji budu uhvaćeni i za (sve) ostale učenike.
- Nakon što igru odigraju po novim pravilima, prodiskutujte s učenicima da li im ta igra liči na pravedan sistem. Šta im u tom sistemu predstavlja problem? Šta je u tom sistemu dobro? Učenici bi mogli, na primjer, spomenuti da su oni koji su postavili nova pravila barem iskusili igru. Da li je činjenica da su i oni bili isključeni iz igre utjecala na posljedice koji su kasnije nametnuli drugima?

Ova aktivnost može biti zanimljiv način poticanja učenika da razmisle o pravdi i posljedicama, kao i o tome ko bi trebao donositi zakone i pravila. Ako biste u ovu igru htjeli uvesti motive drame ili drama koju trenutno obrađujete, aktivnost možete prilagoditi tako što ćete u igru uključiti upravo posljedice iz datog teksta ili tekstova.

© RSC. Photo by Rob Freeman.

ISTRAŽIVANJE GRAĐANSKIH VRIJEDNOSTI, – TEME I VJEŠTINE

? KLJUČNO PITANJE

Da li je u redu kršiti neka pravila?

Upitajte učenike po čemu se može znati da za neko pravilo postoji dobar razlog. Dajte im primjer dobrog i primjer lošeg pravila. Da li je, na primjer, ‘Za vrijeme večere stolu najprije pristupaju dječaci’ loše pravilo? Zašto?

Da li ste ikada bili u iskušenju da radi nečega što jako želite prekršite neko pravilo i učinite nešto za šta znate da je pogrešno? Predočite učenicima niz moralnih dilema u vezi sa Shakespeareovim dramskim likovima koji “krše pravila”. Na primjer:

- Na šta biste bili spremni da dobijete nešto što stvarno želite? (**Macbeth, Mjera za mjeru**).
- Da li se ikada radi isključivo o osveti? (**Hamlet** i **Mletački trgovac**).
- Da li je ikada opravdano silom svrgnuti vladara neke zemlje? (**Julije Cezar**).
- Da li biste ikada nekoga prevarili da se domognete onoga što želite (**San Ivanske noći, Bogojavljenska noć, Sve je dobro što se dobro svrši**).

Neka čitav razred naglas čita **treći prizor drugog čina** drame **Macbeth**. Tu Lennox opisuje vremenske uslove one noći kad je Macbeth ubio kralja Duncana.

U Shakespeareovo doba se vjerovalo da je kralja odabrao sam Bog, i da je ubistvo kralja užasan grijeh te da će poremetiti čitav svjetski poredak. Kako Lennoxov govor sugerira da je Macbeth prekršivši pravila uzrokovao haos?

Zadajte učenicima da odaberu po jedan Shakespeareov dramski lik koji je prekršio neko pravilo. Neka se razred organizuje kao sudnica, i svi učenici preuzmu neku ulogu, na primjer kao članovi porote ili svjedoci. Optuženi neka bude jedan učenik u ulozi dramskog lika koga je odabrao, te neka – kao takav – pokuša odbraniti svoje odluke i djelovanje u drami. Neka razred na kraju odluči da li je optuženi lik uspio opravdati kršenje pravila.

ANALIZA DEBATE

Na stranici 61 možete na primjeru drame Julije Cezar naći detaljnije objašnjenje o nastavnoj obradi pravde i Improvizaciji u datom kontekstu. Primjer je primjenjiv i na sve ostale tekstove.

© RSC. Photo by Rob Freeman.

DETALJNA ANALIZA – **BLANK VERSE /** **NEVEZANI JAMPSKI PENTAMETAR**

Shakespeare je pisao ili u stihovima, nevezanim i vezanim, ili u prozi. Blank verse ili nerimovani jampske pentametar sastoji se od pet stopa, gdje je jedan slog nenaglašen a drugi naglašen. Blank verse je tipičan za englesku dramu i predstavlja ritam mnogih Shakespeareovih drama u originalu.

Vježbajte neke jednostavne ritmove u kojima se izmjenjuju pojedinac i grupa (tzv. call and response) plješćući i udarajući nogom o pod, na primjer ujednačenim pulsiranjem: udar nogom – dlanom o dlan – nogom – dlanom o dlan – nogom – dlanom o dlan – nogom – dlanom o dlan. Nekoliko puta promijenite vođu grupe. Potom pozovite učenike da udaraju dlanom o dlan i nogom u pod u ritmu blank verse: D Dam D Dam D Dam D Dam D Dam (deset stopa).

Objasnite učenicima da se ovaj način pisanja naziva jampske pentametar i, pored toga što ima deset slogova, da je to i ritam i način govora. Taj ritam riječi obično se opisuje kao "ritam srca", s pet nenaglašenih i pet naglašenih slogova. Pozovite učenike da stave ruku na srce i zajedno, kao grupa, odtapkaju pet otkucaja srca.

Predavanje o jampskom pentametru koristeći ovaj metod možete vidjeti na videu RSC: www.youtube.com/watch?v=0Qv-sjQHgZ8

Za učenike koji Shakespeareove drame čitaju u prevodu, ovo bi mogla biti prilika za poređenje različitih metričkih stopa u njihovim jezicima, kao i poređenje različitih prevoda tzv. blankversa na njihov jezik. Zadržite ritam dok čitate kratke primjere iz dobro poznatih Shakespeareovih govora, ako je moguće u različitim prevodima koji koriste različite metričke stope. Možete koristiti, na primjer, čuveni Porcijin govor o biti milosrđa iz **prvog prizora četvrtog čina Mletačkog trgovca**:

**Pa milosrđe
Po biti nije prisiljavanje;
Rominja ono kao šta na tle
Rominja blaga kišica s nebesa.**

ili **Prolog iz Romea i Julije:**

**U lijepoj Veroni, gdje se radnja zbiva,
Mržnja dviju kuća po gordosti prvih**

Obratite pažnju na to koje su riječi posebno naglašene i prodiskutujte efekat ritma značenja riječi i drame koju obrađujete.

PRIMIJENITE ONO ŠTO STE NAUČILI – SVESTRANE AKTIVNOSTI

© RSC. Photo by Alison Willmott.

Novo djelo Hewa Lockea pod nazivom **Jurors (Porotnici)** smješteno u Runnymedeu u Surreyju, gdje je potpisana Magna Carta Libertatum (Velika povelja sloboda). Ovo umjetničko djelo se sastoji od 12 stolica izrezbarenih tradicionalnim i modernim simbolima pravde iz cijelog svijeta, što uključuje prikaze ključeva i vase, kao i razreda djece koja uče o Konvenciji UN-a o pravima djeteta, te Cornelie Sorabji – prve pravnice u Indiji. Pogledajte slike tih stolica i zadajte učenicima da radeći u grupama saznaju više o prikazanim slučajevima borbe za pravdu.

Zadajte učenicima da radeći u grupama osmisle svoje vlastite 'porotničke stolice' – koje bi slike, simbole i citate prikazale njihove stolice?

Film o nastajanju ovog umjetničkog djela možete naći ovdje:
<https://www.youtube.com/watch?v=yD12u-ehyvE>

I KONAČNO...

Ponovo se vratite na pitanje: Smatrate li da bi bez pravila nastao haos? Šta učenici sada misle o tome?

Zašto je posebno važno imati pravila u školi? Ponovo pregledajte pravila razreda i škole. Da li učenici smatraju da su ta pravila dobra? Ko je donio ta pravila?

Neka se učenici dogovore o pet pravila koje smatraju najvažnijima da bi njihov razred i škola bili mjesto primjerenog i sigurnog za njihov boravak.

AKTIVNOSTI PARTNERSKIH ŠKOLA

- Porazgovarajte o ishodima uprizorenja sudnice i suda u vašim školama.
- Razmjenite filmove o uprizorenjima sudnice i suda u vašim školama, kao i fotografije dizajna za porotničke stolice.
- Uporedite pet vrhovnih pravila u vašim školama.

GLOSAR

Jampska pentametar: ritam stiha koji Shakespeare najčešće koristi u svojim dramama. Sastoji se od pet jampskih stopa. Svaka stopa se sastoji od jednog nenaglašenog sloga kojem slijedi naglašeni slog tvoreći ritam – d DAM, d DAM, d DAM, d DAM.

© RSC. Photo by Hugo Glendinning.

Macbeth Drugi čin, treći prizor

Lennox

Razularena biješe noć; gdje spavasmo,
Oluja dimnjake je srušila i, vele,
U zraku jecanje i čudni krici smrti
Odzvanjahu; a mračna ptica strašnim glasom
Proričuć divlje meteže i smućen nered
Izležen nanovo za zlokobno to vrijeme,
Svu noć bogovetnu je kriještala; a neki
Još kažu da se zemљa ko u groznici
Poresla.

(Preveo: Josip Torbarina)

**U trećem prizoru drugog čina
Macbetha, Lennox i Macduff – obojica
plemići na dvoru kralja Duncana –
odlaze kralju ali ih Macbeth
zaustavlja. Kralja kasnije pronalaze
mrtvog.**

©RSC. Photo by Ellie Kurttz.

Mletački trgovac

Četvrti čin, prvi prizor

! PREGLED

**U Prvom prizoru Četvrtog čina
Mletačkog trgovca, Porcia
prerušena u muškarca, advokata
Balthazara, pred sudom brani
Antonia od Shylockove pravde.**

Porcija: Pa milosrđe
Po biti nije prisiljavanje;
Rominja ono kao šta na tle
Rominja blaga kišica s nebesa,
I dvogubi je ono blagoslov:
Blagoslov i za onog koji daje,
I onog koji prima; moć je ono
Ponajmoćnija i u najmoćijeg,
Na prestolu je vladaocu dika
Više no kruna: Žezlo kraljevo
Kazuje snagi moći svetovne,
Ono je znamen strahopštovanja,
I veličanstva njime oličenih,
Sadrži strah i trepet pred monarhom;
A milosrđe stoji iznad ove
Skiptarske sile; ono presto svoj
Ima u samom sruvu kraljeva,
Ono je znamen Boga živoga,
Pa vlast zemaljska najviše božanskoj
Naliči moći kada milosrđe
Začini pravdu. Zato, Jevrejine,
Mada pravicu zahtevaš, ti nemoj
Smetati s uma da od nas nijedan
Putanjom pravde spasa vid'o ne bi;
Za milost svi mi molimo, pa valja
Ta molba svima nauk da nam bude
Da dela milosrđa vršimo.

(prevod: Velimir Živojinović)

Romeo i Julija

Prolog

! PREGLED

**U prologu Romeoa i Julije predstavlja
se spor između porodica Montague i
Capulet te prepričava fabula drame.**

U lijepoj Veroni, gdje se radnja zbiva,
Mržnja dviju kuća po gordosti prvih
U nov sukob planu kao vatra živa -
Građanske im ruke ogrezle u krvi.
Ali sudbina htjede da iz gnjevnih krila
Ljubavnici niknu zlosretni i tužni
I da svojim padom, kad im stanu bila,
Porodični razdor prekinu taj ružni.
Ljubav dvoje mladih u zlokobnom znaku
I dušmanska srdžba roditelja njini'
Koju tek sa djecom baciše u raku.

UVOD U NASTAVNI METOD BAZIRAN NA TEATRU

Ciljevi

Produbiti znanje i razumijevanje nastavnog metoda baziranog na teatru na pristupu Shakespeareovom djelu i načina primjene tog metoda u razredu. Na primjeru drame *Julije*

Cezar dodatno istražiti teme rukovođenja i vlasti kroz aktivni pristup metoda baziranog na teatru.

Veze s nastavnim programom

Engleski jezik, drama, društvene nauke, građansko obrazovanje.

Građanske vrijednosti i nazori

Komunikativnost, saradnja, kreativno mišljenje, razvoj empatije.

Nastavna pomagala

Prostor za praktične vježbe, kopije dramskih prizora, odlomaka dramskih govora, profila dramskih likova, odlomaka teksta i verzija fabule u 20 minuta. Govore i dodatne materijale možete pronaći na: <https://schoolsonline.britishcouncil.org/classroomresources/list/shakespeare-lives>

UVOD

U obrazovnom paketu Shakespeare živi dosad ste mogli naći mnoštvo ideja i metoda inspirisanih načinom rada glumaca i režisera Royal Shakespeare Company. Ako dosad niste imali prilike u obrazovanju koristiti metod zasnovan na teatru ili želite u svom radu više koristiti ove tehnike u obradi Shakespeareovih drama, onda je ova sekvenca osmišljena za vas.

Royal Shakespeare Company smatra da je moguće uspostaviti direktnе paralele između nastave i učenja u učionici, i načina postavke drama u pozorištu. Proces uvježbavanja za predstavu je kolaborativan. Glumci i režiser kao grupa donose odluke o tumačenju zapleta, likova, tema i jezika predstave. Oni i istražuju ključne teme i dileme prisutne u tekstu.

Naredna sekvenca, namijenjena radu sa starijim učenicima, nudi detaljno istraživanje teme rukovođenja i vlasti na primjeru iscrpne obrade drame **Julije Cezar**. Aktivnosti i ideje se, međutim, mogu koristiti i u obradi ostalih drama, kao i ključnih tema obrađenih u ovom obrazovnom paketu. Kao i u sobama za probe, rad se u ovom poglavlju fokusira na:

- **Ustanovljavanje svijeta.**
- **Pričanje fabule.**
- **Analizu dramskih likova.**
- **Istraživanje jezika drame.**

Ovaj odjeljak funkcioniše i kao glosar za sve termine aktivnosti u temama prethodnih odjeljaka. Dakle, ako niste sigurni kako neki od njih funkcionišu, ovdje su svi oni objašnjeni u potpunosti.

1 USPOSTAVLJANJE SVIJETA DRAME

AKTIVNOSTI ZA ZAGRIJAVANJE

! PREGLED

Tokom ove aktivnosti učenici će steći osjećaj življenja s nekom tajnom, i razmisliti o posljedicama djelovanja protiv vladara, te o tome šta bi sve nekoga moglo natjerati na takvo djelovanje.

Kad glumačka ekipa RSC počne s istraživanjem ključne teme Shakespeareovog djela, jako im je važno da uspostave svijet u kojem se priča odvija.

Kao pozorišna trupa, RSC ne smatra da je 'svijet' određene drame isto što i mjesto gdje se ona odvija. Na primjer, drama **Julije Cezar** odvija se u Rimu, ali svijet te drame predstavlja društvo čiji članovi dovode u pitanje pravo svog vladara da njima rukovodi, te istražuju prava koja oni imaju kao građani.

Slijedeće aktivnosti fokusirane su na svijet drame **Julije Cezar**, a posebno na različite načine rukovođenja i na to kako bi oni mogli utjecati na ljudi kojima se rukovodi.

- Recite učenicima neka se rašire po učionici. Recite im da zamisle da žive u nekom mjestu kojim rukovodi vladar koga oni žele ukloniti, te sada planiraju kako ga se mogu riješiti.
- Da bi ostvarili svoje planove moraju raditi s grupom ostalih zavjerenika, u tajnosti. Recite da im se po učionici kreću kao ljudi koji kuju neku zavjeru.
- Onda recite učenicima da odaberu jedan broj; 1, 2 ili 3, ali da ga nikom ne govore.
- Objasnite im da se i dalje trebaju kretati po učionici. Kad pljesnete rukama, učenici zavjereničkim šapatom trebaju jedni drugima reći te brojeve.

© RSC. Photo by Rob Freenan.

– Objasnite učenicima da će njihovo ponašanje prema drugima zavisiti od broja koji od njih čuju:

- Jedinice će kucnuti po ramenu Dvojke.
- Dvojke će kucnuti po ramenu Trojke.
- Trojke će kucnuti po ramenu Jedinice.

– Učenici kucnuti po ramenu trebaju se dramatično srušiti na pod, kao da umiru. Ukoliko sretnu nekoga s istim brojem trebaju nastaviti hodati zajedno.

– Kada ostane samo nekoliko igrača porazgovarajte s njima o tome kako su se osjećali ne znajući šta da očekuju, odnosno ne znajući koji će broj prošaptati osoba koju upoznaju, te kako su se osjećali otkrivajući svoj broj. Kako zamišljaju da se osjeća zavjerenik koji aktivno pokušava nauditi nekom moćnom vođi? Šta bi vas moglo natjerati na takav korak? Kako zamišljate vladara kojeg bi trebalo svrgnuti?

Ovom aktivnošću za zagrijavanje uvode se tema laži i tema zavjereništva, ali se aktivnost može adaptirati tako da uvedete i svijet drugih drama koje obrađujete. U **Romeu i Juliji, na primjer, možete uvesti svijet Montagueovih i Capuletovih.**

ŽIVE SLIKE

! PREGLED

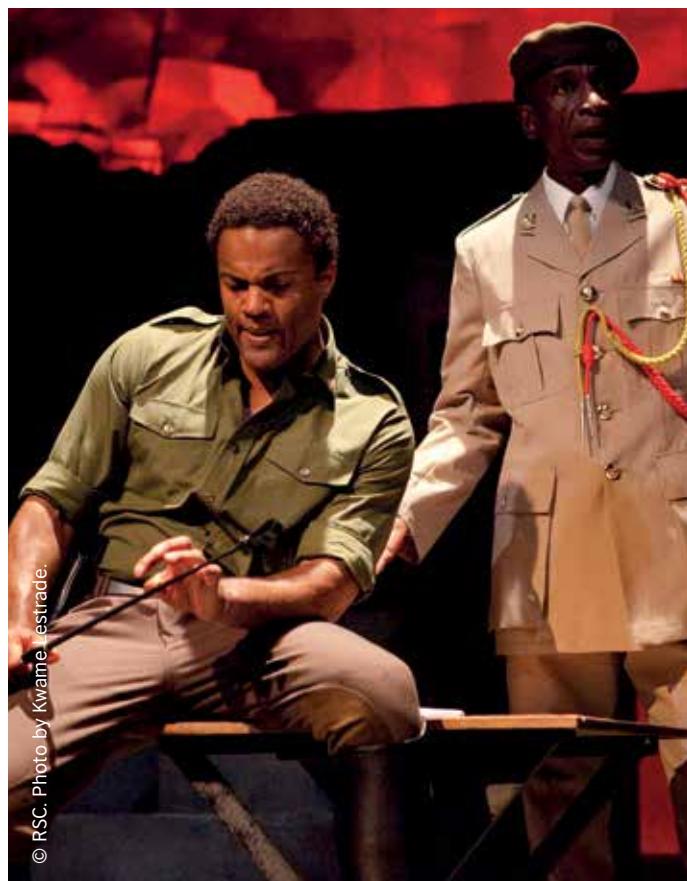
Kroz ovu aktivnost uvodi se tema različitih stilova rukovođenja; učenici će razmisliti o tome koji je stil djelotvorniji i početi razmišljati o stilu rukovođenja viđenom u *Juliju Cezaru*.

Organizujte razred u manje grupe od pet do šest učenika i pozovite ih da kreiraju žive slike:

- političara koji pokušava osvojiti glasove na izborima.
 - ljudi koji kuju zavjeru da bi svrgnuli vođu.
 - vođu koji vlada silom.
 - ljudi koji državom vladaju zajedno.
- Neka učenici pokažu jedni drugima svoje žive slike i o njima prodiskutuju.
- Porazgovarajte o sličnostima i razlikama u načinu na koji su učenici predstavili ljudе koji vladaju zajedno, te nekoga ko vlada silom. Šta učenici pretpostavljaju: ko vlada silom? Da li smatraju da je vjerovatnije da to bude neko ko naslijedi položaj vladara ili neko ko je izabran kao vladar ili vođa?
- Objasnite učenicima da je na početku drame Julije Cezar vrlo moćan vladar Rima. Rim je postao poznat kao demokratija, društvo kojim je uglavnom upravljala grupa ljudi poznata kao Senat, ali Julija Cezara nije izabrao ni odabrao njegov narod i on je vladao više kao kralj. Šta su u tome prednosti a šta mane?

! PREGLED

Stvaranje živih slika je aktivnost koju možete koristiti za uvođenje ključnih ideja i pojmove bilo koje drame koju obrađujete. Na primjer, u drami *Macbeth* – pri obradi odnosa Macbetha i Banqua – možete početi od žive slike dva prijatelja koji imaju neku tajnu, dva prijatelja koja nešto proslavljuju i, konačno, dva prijatelja koji jedan drugom više ne vjeruju. Ovo je takođe izvrstan način za uvođenje replika iz datog teksta. U obradi *Romea i Julije*, na primjer, Mogli biste učenicima zadati da kreiraju Porodičnu svađu ili par ‘nesuđenih ljubavnika’.

© RSC. Photo by Kwame Lestrade.

2 PRIČANJE FABULE

Nakon što pozorišna trupa stekne razumijevanje svjetova u kojima se priča odvija, bitno je da steknu i kolektivno razumijevanje o tome šta se događa u samom tekstu. To je ono na šta se režiseri uglavnom fokusiraju u prvom dijelu procesa proba.

Aktivnosti koje slijede će učenike upoznati s uvodnim scenama **Julija Cezara** i s cijelom fabulom drame. Učenici će biti u stanju identificirati trenutke u drami kad se mijenjaju mišljenja o Juliju Cezaru kao vođi, kao i uzroke te promjene. Da li se slažete ili ne s tim da je Cezar imao pravo vladati svojim narodom? Da li se slažete s postupcima zavjerenika koji su Cezara uklonili?

ZVUČNA POZADINA

! PREGLED

Tokom ove aktivnosti učenici će dobiti priliku da zamisle stavove običnih građana Rima i njihovo mišljenje o njihovom vladaru. Ovo je dobra prilika da učenicima predložite da razmislite o tome da li je građanima važno to što Cezara nisu izabrali oni sami. Da li učenici smatraju da bi stav građana bio drugačiji da je Cezar bio krunisan kao kralj?

Prije obrađivanja cjelokupne fabule drame, bilo bi dobro obraditi uvod drame, i način na koji se uvodimo u svijet ove drame i njenih likova. Neka učenici sjednu u krug i porazgovaraju o replici:

Ali, pravo da kažem, danas ne radimo, gospodine, da bismo videli Cezara i uživali u njegovom trijumfu.

(Prevod: Živojin Simić i Sima Pandurović)

- Objasnite učenicima da je to dio uvodnog prizora. U ovoj sceni se ne pojavljuje nijedan glavni lik, jer dramu otvaraju obućar i stolar koji se spremaju na proslavu.
- Pozovite učenike da razmislite o ovoj uvodnoj sceni. Koje su riječi u gornjem citatu ključne za objašnjenje onoga što se dešava? Kakvo je mjesto Rim? Kakav je odnos ‘običnih’ ljudi prema Cezaru?
- Potaknite učenike da stvore slavljeničku atmosferu, gdje će se veseliti Cezarovom triumfu. Recite učenicima da najprije jedni drugima šapuću ključne riječi koje su prethodno izabrali, a onda neka ih dovikuju sve glasnije i glasnije, kao da se raspoloženje podiže i slavlju pridružuje sve više ljudi.
- Recite učenicima da potom postepeno uključe i druge zvuke, kao skandiranje, pljeskanje, smijeh, koračanje itd.
- Pustite da se ta zvučna pozadina izgradi a onda recite učenicima da postupeno utišaju graju.
- Odaberite dva učenika za uloge Flavija i Marula koji se u ovoj sceni pojavljuju kao policajci. Ovim učenicima dajte donje replike i recite im da prekinu graju kad oni misle da bi trebalo.

**FLAVIJE: Vucite se kući, vi besposličari,
Kućama svojim! Je li danas praznik?**

**MARUL: Vi klade, vi stene,
Gori ste od stoke beslovesne!**

(Prevod: Živojin Simić i Sima Pandurović)

- Objasnite da slavlje građana prekidaju dvojica rimskih čuvara reda. Pitajte učenike kakvim im se čini raspoloženje građana prema Cezaru na početku drame, a kakvim nakon što je njihovo slavlje zaustavljeno?
- Pitajte učenike zašto Shakespeare, po njihovom mišljenju, otvara dramu na ovaj način, s likovima prosječnih ljudi? Zašto bi reakcije i osjećanja građana Rima mogli biti bitni? Kakva vrsta vladara je Cezar?

Ova aktivnost tvorenja zvučne pozadine može se koristiti za analizu uvodne scene bilo koje drame koju obrađujete. U Macbethu, na primjer, možete početi od replike ‘Kad ćemo se nas tri opet naći, kada? Ako grmi, sijeva ili kiša pada?’ i na osnovu nje graditi zvučnu pozadinu koju Banquo i Macbeth mogu prekinuti sa ‘Još ne vidjeh tako predivan i jezovit dan. U Hamletu ili Oluji može se kreirati zvučna pozadina dvorca Elsinore, odnosno oluje.

FABULA U 20 MINUTA

! PREGLED

Ova aktivnost će učenicima dati priliku da sagledaju cijelu dramu ispitujući ključne momente zavjere protiv Cezara. Ovo može biti dobra prilika da razmисle o odgovornostima koje ljudi preuzimaju ‘postavljajući’ nekoga za vladara ili rukovodioca.

– Da bi se pojavili u predstavi, dopustite svakoj grupi da proba svoje scene prije nego što ih odigraju pred ostatkom razreda.

– Porazgovarajte s učenicima o tome zašto su Brut i Kasije preuzeли takve rizike. Zašto na početku Kasije potiče Bruta da se pridruži zavjeri? Zašto misli da je Brut uvjeren? Šta se Brut plaši da će izgubiti?

– Ovo bi mogao biti dobar trenutak da s učenicima obradite historiju Rima, tražeći od njih da istraže povijest Rimske republike i pružajući im informacije o tome kako se u Rimu vladalo prije Cezara, i zašto postoji Senat. Zašto bi Brut mislio da je njegova odgovornost spriječiti Cezara da prihvati krunu i postane kralj? Ko će postati vladar nakon ubistva Cezara? Da li oni imaju pravo na vladavinu išta više nego Cesar?

Ako dobro poznajete neku dramu, aktivnost pričanja priče možete koristiti za predstavljanje zapleta bilo koje drame koju obrađujete. Ovo je i dobar način uključivanja teksta iz bilo kojeg dijela drame. Ovu aktivnost možete prilagoditi tako da dramu obrađujete u više ili manje faza.

- Organizujte učenike u manje grupe. Svakoj grupi dodijelite tri ili četiri kratke scene iz *online resursa*.
- U svakoj grupi odredite jednog učenika koji će preuzeti ulogu naratora i ispričati priču o zadatoj sceni, dok će ostatak grupe odglumiti šta se događa.
- Ohrabrite grupe da koriste replike iz drama i da uključuju likove ovdje navedene masnim slovima.

© RSC. Photo by Rob Freeman.

3 ANALIZA DRAMSKIH LIKOVA

Nakon što ste stekli uvid u svijet drame i smisao priče, razumijevanje možete produbiti analizom likova koji te svjetove nastanjuju, te istraživanjem njihovih motiva.

Sljedeće aktivnosti će učenicima pomoći u sagledavanju različitih dramskih likova i njihovih pogleda na rukovođenje.

OBLIKOVANJE SKULPTURA

Organizujte učenike u parove i svakom paru dajte profil nekog drugog lika iz *online resursa*.

! PREGLED

Ova aktivnost će učenicima dati priliku da razmисle o političkoj situaciji u drami *Julije Cezar* kao i o međusobnom odnosu dramskih likova. Ovo bi mogla biti prilika da učenicima preporučite da razmisle o razlikama između vladara 'rođenih' na vladarski položaj i onih koji su 'postali' vladari.

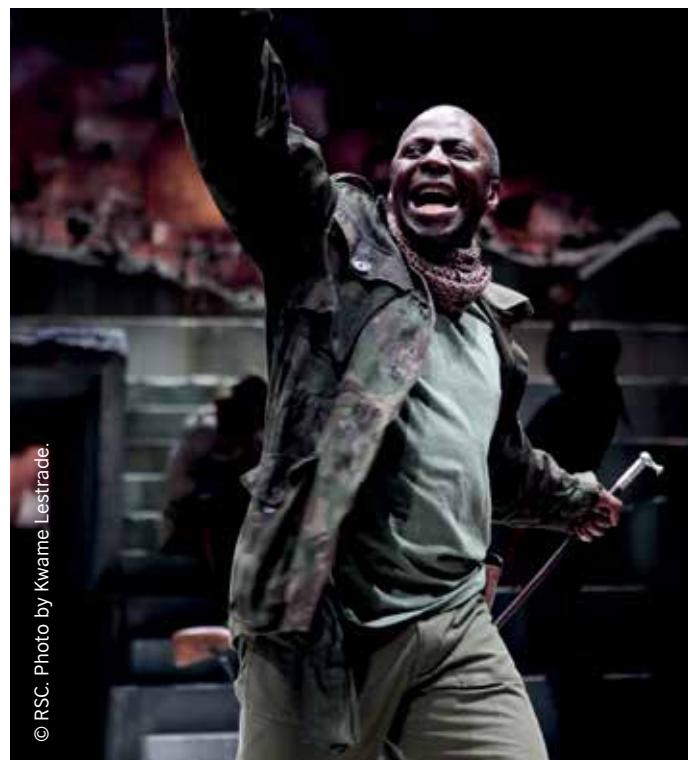
- Zadajte parovima da jedan od njih, koristeći dobijene profile, usmjerava drugog i oblikuje ga u pozu koja pokazuje kakav je dramski lik koji im je zadat.
- Postavite učenicima izazov da skulpture dopune uključivanjem odlomaka koje su dobili, oživljavajući skulpture izgovoranjem neke replike.
- Neka učenici pažljivo gledaju i slušaju kako svaka ta animirana skulptura oživjava. Onda im zadajte da prošetaju učionicom i lociraju ostale likove za koje smatraju da bi se mogli udružiti s njihovim likom. To će učenicima pomoći da počnu razmišljati o političkoj lojalnosti svakog lika i tome s kim bi ti likovi mogli biti povezani.
- Porazgovarajte s učenicima o frakcijama, ili grupama, kojima po njihovom mišljenju pripadaju ti likovi. Ko bi Cezaru mogao predstavljati najveću prijetnju? Gdje su žene u ovoj drami?

Aktivnost **oblikovanja skulptura** može se koristiti za uvođenje bilo kojih likova bilo koje drame koju obrađujete. Može se prilagoditi tako da se svi likovi kreću u jednom zamrznutom kadru. U *Snu Ivanske noći*, na primjer, možete kreirati tri zasebna zamrznuta kadra, ili fotografije, atinskog dvora, zanatlija i vila. Pošto se ovi svjetovi prepliću, možete pred učenike postaviti izazov kombinovanja njihovih fotografija.

4 ANALIZA JEZIKA

Shakespeare je djela pisao više za izvedbu na sceni nego za čitanje, pa bi mladim ljudima istraživanje jezika na praktičan način moglo objelodaniti neka značenja. Trupa RSC vjeruje da jezik drame treba osigurati polazište za sve ostale aspekte postavke drame.

Naredna aktivnost ili **analiza scene/prizora** istražuje ključne momente drame, kao i izbor postavki. Učenici će imati priliku da analiziraju lik Kasija istražujući njegov solilokvij u **drugom prizoru prvog čina** i Brutove odluke. Počnite Kasijevim solilokvijem. Možete pokušati s više čitanja na različite načine; recite učenicima da u prvom čitanju naglašavaju konsonante i tvrde glasove a u drugom sibilante. Kome se, po njihovom mišljenju, obraća Kasije?

© RSC. Photo by Kwame Lesgrave.

ANALIZA SCENE/PRIZORA: ČITANJE ŠAPATOM

! PREGLED

Ova aktivnost učenicima pruža mogućnost da ispitaju Kasijeve motive. Ovo može biti dobra prilika da učenici razmisle zašto Kasije ima potrebu da Brutu laže da bi osigurao njegovu podršku. Da li učenici smatraju da ima razlike u tome kad se protiv vladara buni pojedinac i kad se buni grupa?

- Organizujte učenike u tročlane grupe i zadajte im da Kasijev solilokvij zajedno prevedu na savremeni jezik, razrađujući šta Kasije govori u svakom retku.
 - **Da biste olakšali ovu vježbu svakoj grupi možete dodijeliti po nekoliko redova, dogovorivši se da cijeli razred uradi jedan prevod.**
- Odredite po jednog učenika u grupi da sjedne na stolicu i igra Kasija. Drugo dvoje neka stanu Kasiju sa strana. Učenik zdesna neka Kasiju šapće na uho Shakespeareove stihove, a onaj slijeva neka mu na drugo uho šapće njihov prevod na savremeni jezik. Neka se svi članovi grupe izmijene u ulozi Kasija.
- Porazgovarajte s učenicima o tome koji su im dijelovi govora najupečatljiviji.
- Pozovite učenike da stanu u krug, a jedan dobrovaljac neka stane unutar kruga, kao Kasije. Ohrabrite učenike da djeluju kao kolektivni režiser i sugerisu Kasiju kako da se ponaša i kako da izgleda, a dobrovoljcu recite da govor ponovo pročita uzimajući u obzir izrečene prijedloge karakternih osobina i ponašanja.
- Pozovite učenike da razmisle o tome šta motivira Kasija. Smatraju li ga časnim? Zašto mu je toliko bitno da uvjeri Bruta da Cezar želi postati kralj? Da li je šaptanje govora išta otkrilo? Da li je Kasijeva dilema nešto čime se on ponosi?

Ovakva analiza solilokvija može se koristiti za analizu bilo kojeg govora u dramama koje obrađujete. Čitanje šapatom je odličan način sagledavanja solilokvija jer pomaže da se razmišlja o tome šta se događa u nečijoj glavi. U drami **Otelo**, na primjer, Jagovi solilokviji otkrivaju njegovu motivaciju i pokreću radnju drame.

Nakon obrade fabule drame, neka učenici razmisle o Brutu i njegovim izborima. Koje trenutke smatraju presudnim, centralnim za njegov lik? Zašto su ovi trenuci tako dramatični?

Ove aktivnosti će učenicima pružiti mogućnost da razmisle o inscenaciji i interpretaciji. Ovo je dobra prilika da razmisle o tome zašto Porcija nije upućena u Brutove tajne i zašto to nju toliko frustrira. U ovoj drami se protiv Cezara podiže grupa muškaraca. Je li to dobar način da se ‘napravi’ novi vođa ili bi trebalo uključiti sve skupine društva?

ANALIZA SCENE/PRIZORA: ČITANJE LEĐA NA LEĐA

Organizujte učenike u parove i svakom paru dajte kopiju štrihanog teksta prvog prizora drugog čina gdje se Porcija suočava s Brutom u vezi s njegovim namjerama.

- Pozovite učenike da taj tekst pročitaju okrenuvši jedno drugom leđu.
- Porazgovarajte s učenicima o njihovom utisku o toj konverzaciji. Kako se osjeća Brut? Na šta to Porcija sumnja?

ANALIZA SCENE/PRIZORA: KAO DA

- Ohrabrite učenike da ponovo pročitaju ovu scenu/prizor razmišljajući o tome kako likovi u drami izgovaraju ove replike. Recite svakom paru da scenu odigra kao da:
- Porcija s Brutom razgovara kao s djetetom.
- Bruta Porcija nervira.
- Dajte učenicima da eksperimentišu s ovim interpretacijama prije nego što ih prikažu ostatku razreda. Porazgovarajte o tome koja je interpretacija djelovala realističnije. Kako su se Brut i Porcija osjećali u ovoj sceni? Zašto? Da li se to mijenja?

Ove analize scena/prizora mogu se koristiti u obradi bilo kojeg dijaloga u drami koju obrađujete, radi boljeg razumijevanja međusobnih odnosa likova i promišljanja scenske postavke.

MOTIVACIJA LIKOVA

! PREGLED

Ova aktivnost pruža učenicima šansu da ispitaju i rasprave motivaciju konspiratora, da razmisle ne samo o inscenaciji nego i tome zašto se likovi ponašaju u drami na određeni način. Ovo je i dobra prilika da razmisle o tome da li bi stvari bile drugačije da je Cezar rođen kao vladar. Da li učenici smatraju da je stvar drugačija ako se vlast naslijedi?

Recite učenicima da razmisle o tome koji su trenuci drame najvažniji. Objasnite im da će se fokusirati na ubistvo Cezara.

- Neka se učenici rasporede u širok krug; u sredini tog kruga postavite neki predmet koji predstavlja bodež i odredite jednog učenika da bude Cezar i da klekne pored bodeža.
- Svakom učeniku u krugu dajte odlomak teksta iz resursa i recite im da razmisle o tome koji je razlog što njihovi likovi navode za ubistvo Cezara.
- Neka učenici pročitaju svoju repliku pa potom legnu na pod unutar kruga. Ako misle da je njihov razlog racionalan, neka legnu blizu Cezara, a ako svoj razlog ne smatraju osobito racionalnim, neka legnu bliže vanjskom rubu kruga.
- Porazgovarajte s učenicima o tome koji likovi ove drame imaju najrazložnije motive i prodiskutujte zašto.

ŽIVE SLIKE

- Podijelite grupu na dvije polovine. Objasnite da će jedna grupa biti glumci /skulpture, a druga će grupa biti režiseri/skulptori, te da će kreirati živu sliku ubistva Cezara.
- Svakom učeniku dodijelite jedan lik i rasporedite ih u grupe u kojima su zastupljeni svi likovi. Svaka grupa bi trebala imati i dva režisera.
- Režiseri neka pomjeraju jedan po jedan lik i smještaju ih u scenu/prizor koji prikazuje ubistvo Cezara. Recite im da razmišljaju kako mogu dočarati stavove i osjećaje svakog od tih likova.
- Neka svaka grupa prikaže svoju živu sliku i ostatku razreda. Učenicima treba dati priliku da režiserima postave pitanja u vezi s njihovim odabirima.
- Ohrabrite režisere da za vrijeme prikazivanja živih slika slobodno mijenjaju stvari ukoliko promijene mišljenje ili osmisle bolje rješenje.

Ova aktivnost se može koristiti za istraživanje centralnih momenata i rješenja u bilo kojoj drami koju obrađujete. U Macbethu, na primjer, bodež možete koristiti da utvrđuite koliko mu je Macbeth blizu, ili daleko, dok se premišlja da li da Duncana ubije ili ne.

HORSKO ČITANJE

! PREGLED

Ova aktivnost će učenicima omogućiti da razmisle o jeziku dvaju govornika kao i da uporede i govornike i njihove argumente. Ovo učenicima može biti i dobra prilika da razmисле o tome zašto argument Marka Antonija u korist Cezara osvaja podršku rimske javnosti. Smatraju li učenici da je Marko Antonije u pravu kad tvrdi da Cezara nije trebalo ubiti zato što je bio ‘ambiciozan’? Da li bi bilo išta drugačije da Cezar nije bio ubijen?

- Organizujte učenike u dvije grupe. Jednoj grupi dajte govor Marka Antonija a drugoj Brutov govor. (Ako radite s malom grupom, možete odabrati da se svi fokusirate na govor Marka Antonija).
- Objasnite da se ova dva govora odvijaju na Cezarovoj sahrani. Oba muškarca pokušavaju uvjeriti Rimljane u ispravnost vlastitog stava.

INTERPUNKCIJSKO POMJERANJE

- Neka grupe čitaju svoje govore naglas, hodajući po razredu i mijenjajući pravac kretanja svaki put kad naiđu na znak interpunkcije. Ima li mnogo promjena pravca? Šta to govori o stanju govornika?
- Zadajte učenicima da kreiraju komplet gesti ili znakova za sva retorička svojstva nabrojana u online resursima. Kad se koristi ponavljanje, na primjer, mogu zamahnuti rukom kroz zrak.
- Neka učenici ponovo pročitaju tekst, svi zajedno kao grupa u horskom čitanju, koristeći geste za vrijeme govora. Šta im ta vježba pokazuje o dotičnom govoru?
- Pozovite jednog dobrovoljca da se popne na stolicu u centru grupe i pročita čitav govor. Ostatak grupe neka se ponaša kao publika, ili rulja, i kliče svaki put kad govornik ponudi jasan argument.
- Ponovite to isto i s drugim govorom, tako da učenici mogu izvršiti poređenje između Marka Antonija i Bruta. Kome su više klicali? Ko je djelovao ubjedljivije?
- Prodiskutujte s učenicima o tome zašto Mark Antonije uspijeva ubijediti narod. Šta u govoru Marka Antonija djeluje tako uspešno?

Ovu aktivnost možete koristiti za analizu teksta bilo koje drame koju obrađujete. Interpunkcijsko pomjeranje će, na primjer, učenicima pružiti osjećaj za unutarnji tempo i mentalni sklop svakog lika. U drami **Henri IV, Dio I**, na primjer, poredeći ovom tehnikom govore princa Hala u drugom prizoru prvog čina i Hotspura u trećem prizoru drugog čina učenici s lakoćom mogu steći dojam o njihovim različitostima; jedan je miran i sabran i pri njegovom govoru se pravac mijenja mnogo rjeđe. Horsko čitanje je takođe podobno za govore iz različitih drama.

IMPROVIZACIJA U KONTEKSTU

! PREGLED

U ovoj aktivnosti će učenici imati mogućnost produbiti znanje o retoričkim sredstvima, kao i utvrditi ono što su naučili o argumentaciji za i protiv ubistva Cezara. Ovo učenicima može biti i dobra prilika da razmisle o mogućim posljedicama u slučaju da Brut i zavjereni nisu djelovali. Da li postoji trenutak kad su ljudi dužni intervenisati i svog vođu dovesti u pitanje? Da li to važi bez obzira na to da li je vođa rođen kao takav ili je to postao?

- Neka dva dobrovoljca igraju tribune i sude da li je ubistvo Cezara opravданo, i ko je ubjedljiviji u svojoj argumentaciji.
- Ostatak razreda podijelite u tri grupe: A, B i C. Svaka grupa treba predstavljati jednog od likova: Kasija, Bruta ili Marka Antonija.
- Objasnite im da svaka grupa (A, B i C) treba ubijediti tribunal u svoje gledište koristeći retoričke tehnike. Podsetite učenike na svojstva etosa, logosa i patosa u online resursima.
- Svaka grupa neka odabere jednog učenika koji će dati glas jednom liku. Ostali članovi grupe za vrijeme govora mogu govornicima došaptavati ideje i argumente. Na ovaj način je za argumentaciju odgovorna cijela grupa.
- Neka svaka grupa iznese svoje argumente dvojici tribuna koji će im postavljati pitanja. Ovu aktivnost možete započeti koristeći uvod iz online resursa.

Govor Kasija Prvi čin, drugi prizor (odlomak)

KASIJE.

Plemenit si, Brute,
Ali vidim da se tvoj čestit duh daje
Odvratiti od svoje sklonosti;
Zato je dobro da se plemeniti
Druže uvek sa sebi sličnima;
Jer ko je čvrst da se ne može zavesti?
Cezar mene mrzi, ali Bruta voli.
Da sam ja Brut sada, a on Kasije,
Brut ne bi mogo da utiče na me.
Noćas ću Brutu kroz prozor baciti
Pisma različitih rukopisa,
Kao da su od raznih građana:
U svima će se visoko ceniti
Brutovo ime, i nagovestiti
I Cezarovo vlastoljublje još.
A tada nek se Cezar dobro drži,
Jer naše će ga ruke da sahrane,
Il' ćemo još gore doživeti dane.

(prevod: Živojin Simić i Sima Pandurović)

Porcija i Brut scene study Drugi čin, Prvi prizor (odlomci)

PORCIJA. Brute, mužu moj!

BRUT. Porcijo, šta ćeš? Ne valja za tvoje
Zdravlje da nežno telo sad izlažeš
Vlažnom i hladnom jutru.

PORCIJA. Ni za tvoje.

Ti si se, Brute, grubo iskrao
Iz moje postelje; sinoć si od stola
Ustao naglo i skrštenih ruku,
Razmišljajući i uzdišući hodo
Gore-dole.

[...]

Ne bih te mogla ni poznati, Brute,
Reci mi uzrok tome jadu svom.

BRUT. Nisam dobrog zdravlja, eto, to je sve.

PORCIJA. Brut je mudar, i kad ne bi bio
Dobrog zdravlja, on bi preduzeo
Mere da ga leči.

[...]

U duši ti je neka teška mora
Koju ja po pravu i časti svog mesta
Treba da znam

BRUT: Ti si moja verna, moja časna žena;
Draga si mi kao te rumene kapi
Što moje tužno srce pohode.

PORCIJA: Da je tako, znala bih tu tajnu.
Jesam žena, ali žena slavnog Bruta;
Jesam žena, ali žena dobrog glasa,
Katonova kći sam. Misliš li da nisam
Jača od svog pola kada imam takvog
Oca i takvog muža? Reci mi
Svoje misli, ja ih neću odati.

BRUT: O bogovi, učinite me vi
Dostojnim ove plemenite žene!

Slušaj, čuj! Neko kuca, Porcijo,
Idi unutra za časak. Uskoro
Tajnu će mi srca znati tvoje grudi.
Saopštiću ti sve što sam preduzo
I šta znače tužne brazde čela mog.
Brzo me ostavi.

[...]

PORCIJA: Imaš neku molbu za Cezara, je li?
PROROK. Imam, gospo, ako Cezar bude
Cezaru dobar da me sasluša: [...]

[...]

PORCIJA: ... Brute moj, neka ti nebo
Na pomoći bude u pothвату tvom!

(prevod Živojin Simić i Sima Pandurović)

© RSC. Photo by Ellie Kurtz.

Govor Marka Antonija Treći čin, drugi prizor

Prijatelji, Rimljani, zemljaci,
Čujte me! Dođoh da Cezara sad
Sahranim, a ne zato da ga hvalim.
Zlo što ljudi čine živi posle njih,
A dobro se često zakopa s kostima.
Pa neka tako bude i s Cezarom.
Plemeniti Brut vam reče da je Cezar
Vlastoljubiv bio. Ako je to bio,
To je teška greška i Cezar je nju
Platio teško. Ovde, po dozvoli
Bruta i ostalih (jer častan je Brut,
I svi su, svi su oni časni), dođoh
Da govorim na Cezarovoj pratnji.
On mi je bio prijatelj, i veran
I pravedan; al' Brut kaže da je bio
Vlastoljubiv, a Brut je častan čovek.
Dovodio je u Rim zarobljene,
Čiji je otkup punio državnu
Riznicu; je l' to bilo vlastoljublje?
Kada su siroti jadikovali,
Cezar je plakao; al' bi vlastoljublje
Bilo tvrđe građe, mislim. Ali ipak,
Brut kaže da je bio vlastoljubiv;
A Brut je častan čovek. Svi ste vi
Videli kad mu o Luperkalijama
Tri puta ponudih krunu, a on odbi.
Je li i to bilo vlastoljublje?
No ipak. Brut kaže: beše vlastoljubiv,
A Brut je sigurno častan čovek. Ja
Ne govorim zato da pobijam Bruta,
Već da ovde kažem ono što ja znam.
Svi ste ga nekad voleli, s razlogom;
Pa kakav vas razlog zadržava sad
Da ne žalite za njim? O razume,
U divlje zveri si utekao ti
A ljudi su svoju pamet izgubili.
Oprostite mi: srce mi je tamo
U Cezarovom kovčegu, pa moram
Prekinuti dok mi se ne vrati.

(prevod Živojin Simić i Sima Pandurović)

Brutov govor Treći čin, drugi prizor

Rimljani, zemljaci, prijatelji, čujte moje reči, i
čutite da biste mogli čuti. Verujte mi radi moje
časti, i imajte na umu da sam častan, da biste mi
verovali. Sudite o meni po svojoj mudrosti, a
prenite razum svoj da biste što bolje prosudili.
Ako u ovom skupu ima ikoga koji je Cezarov mio
prijatelj, njemu kažem da Brutova ljubav prema
Cezaru nije bila manja od njegove. A ako bi taj
prijatelj zapitao zašto je Brut ustao protiv
Cezara, moj je odgovor: ne zato što sam manje
voleo Cezara, već zato što sam više voleo Rim.
Da li biste vi više voleli da je Cezar živ, a vi svi
da umrete kao robovi, ili da je Cezar mrtav, a svi
vi da živate kao slobodni ljudi? Zato što me je
Cezar voleo, ja plačem za njim; zato što je bio
srećan, radujem se; zato što je bio hrabar,
poštujem ga; ali zato što je bio slavoljubiv, ja
sam ga ubio. Evo suze za njegovu ljubav, radost
za njegovu sreću, poštovanje za njegovu
hrabrost, i smrt za njegovo vlastoljublje. Ko je
ovde tako nizak da bi htEO biti rob? Ako ga ima,
neka kaže, jer njega sam uvredio. Ko je takav
varvarin da ne bi htEO biti Rimjanin? Ako ga
ima, neka kaže, jer njega sam uvredio. Ko je
ovde tako podao da ne voli svoju otadžbinu?
Ako ga ima, neka se javi, jer njega sam uvredio.
Prekidam, da čujem odgovor.

(prevod Živojin Simić i Sima Pandurović)

INFORMACIJE

Informacije

Više informacija o

Shakespeare Lives na:

www.shakespearelives.org

#ShakespeareLives

Preuzimanje materijala

Dodatne kopije ovog paketa

na engleskom i velškom

moguće je preuzeti sa:

[https://schoolsonline.](https://schoolsonline)

britishcouncil.org/classroom-resources/list/shakespeare-lives

Dodatne informacije

Vicky Gough

vicky.gough@britishcouncil.org

—

British Council

10 Spring Gardens

London SW1A 2BN

Ovaj paket resursa za nastavnike sastavili su:

Sarah Giles, Vicky Gough, Fi Ingram,

Rae Seymour i Alison Willmott.

Naslovničica © RSC. Autor fotografije Rob Freeman.